

# **Yudaya Mangɛe xa Taruxui Σɛniyɛnxi firin nde Masenyi nde yi Kitaabui xa fe ra**

Isirayila findixi Ala xa ɲama nan na. E xa taruxui nɔma lɔnni belebele fide to mixie ma, barima na kui won nɔma a kolonde a lan Ala xa konyie xa e ɲere ki naxe. Na taruxui toma kitaabui naani kui. Firin xili «Isirayila Mangɛe xa Taruxui,» yi boore fan firin xili «Yudaya Mangɛe xa Taruxui.» Singe, Isirayila nu lanxi si keren nan ma, kɔnɔ sɛɛti keren naxa so kuye batufe, e naxa findi Isirayila ɲama ra, boore sɛɛti naxa findi Yudaya ɲama ra. Mange birin xa taruxui sɛbɛxi «Isirayila Mangɛe xa Taruxui» firinyi kui. «Yudaya Mangɛe xa Taruxui» firinyi Yudaya mangɛe xa fe nan gbansan masenma.

«Yudaya Mangɛe xa Taruxui» kitaabui firin nde fɔlɔma Dawuda xa di Sulemani xa mangɛya xa taruxui nan ma. Sulemani naxa bira a baba ɲere ki fɔxɔ ra. A naxa ɲama yamari lɔnni ra, a man naxa Ala batu sɔɔbe ra. Ala naxa tin Sulemani xa a xa hɔrɔmɔbanxi ti Darisalamu.

Sulemani to faxa, a xa di Robowami naxa ti a ɲɔxɔe ra. Robowami naxa a tuli mati a lanfanmae xa marasi ra naxee bara a niya Isirayilakae bɔɲe xa rapaaxu e ma. Isirayila bɔnsɔe fu naxa mini Robowami xa yaamari bun ma, e Yerobowami ti e xa mange ra. Robowami

xa mangɛya xili nɛ Yudaya, Yerobowami xa mangɛya xili nɛ Isirayila.

Mangɛ naxee tixi Robowami dangi xanbi, ndee findixi mangɛ fanyie nan na, naxee bira Ala xa sɛriyɛ fɔxɔ ra. Kɔnɔ ndee mu tin Ala xa kira ra, e fa kuye batu, e mixi tɔɔrɔ. Na kui Ala naxa e naxankata si gbɛtɛɛ saabui ra naxee fa e gereɗe. Yudayakae to na tɔɔrɛ to, e naxa gbilen Ala ma, Ala fan naxa e tongo, a e mali nɔde e yaxuie ra. Mangɛ fanyie nun mangɛ jaaxie nu fa masara e boore tagi. Na mɔɔli naxa bu jɛ kɛmɛ saxan jɛ tongo solofere nun firin. A rapɔnyɪ Ala naxa a lu Isirayila nun Yudaya yaxuie xa nɔ e ra, e e xanin konyiya kui Asiriya nun Babilɔn bɔxi ma.

Yi taruxui makinikini, barima a a masenma won bɛ mixi naxan na hɛɛri kui, e nɔma Ala rabolode, na fa findi konyiya xɔrɔxɔɛ ra e bɛ. Ala xa won natanga na ma. Isirayila jama xa findi misaali ra won bɛ. Xa won luma Ala xa kira xɔn ma, won ma dunijɛigiri fanma nɛ, kɔnɔ xa won tondima na ra, won tɔɔrɛ gbansan nan sɔtoma. Ala xa na lɔnni raso won xaxili kui. Amina.

## **Yudaya Mangɛɛ xa Taruxui Sɛniyɛnxi firin nde**

*Sulemani xa mangɛya fɔlɛ  
(Isirayila Mangɛɛ I 3:1-15)*

<sup>1</sup> Dawuda xa di Sulemani xa mangɛya nu mabanbanxi a fanyi ra, barima a Marigi Alatala nu na a sɛɛti ma, a nu a xa fe mate.

<sup>2</sup> Na temui Sulemani naxa Isirayila jama birin xili, mixi wulu xunyie, mixi kɛmɛ xunyie,

kiitisaе, Isirayila yareratіe, a nun denbaya xunyi birin.

<sup>3</sup> Sulemani nun jama naxa siga Gabayon, yire itexi Kiri Banxi Naralande nu na dennaxe, Alatala xa konyi Munsa nu bara naxan yailan gbengberenyi ma.

<sup>4</sup> Dawuda nu bara Alatala xa saate kankira tan xanin Darisalamu, a a doxo kiri banxi nde kui a nu bara naxan ti. Singe, na kankira nu na Kiriyaṭi Yeyarimi ne.

<sup>5</sup> Serexebade yoxui daaxi, Uri xa di Besaleli, Xuru xa mamadi, nu bara naxan yailan, na nu na Alatala xa hoxomolingira ya ra. Sulemani nun jama naxa siga Alatala waxonfe fende menni.

<sup>6</sup> Sulemani naxa te na serexebade yoxui daaxi fe ma, Alatala ya xori, Kiri Banxi Naralande na dennaxe, a fa serexe gan daaxi wulu keren ba.

<sup>7</sup> Na ke ra, Ala naxa mini Sulemani ma, a a masen a be, «I wama se naxan xon, a fala n be, n xa a fi i ma.»

<sup>8</sup> Sulemani naxa Ala yaabi, «I bara hinne n baba Dawuda ra, i bara n ti mange ra a joxoe ra.

<sup>9</sup> Yakosi, n Marigi Alatala, i naxan masen n baba Dawuda be, i xa a rakamali, barima i bara n ti jama xun ma naxan gbo alo xube.

<sup>10</sup> N bara i maxandi yakosi, i xa lonni nun fe kolonyi fi n ma, alako n xa no yi jama rapereḁe. Xa na mu a ra nde noma yi jama gbegbe rapereḁe?»

<sup>11</sup> Ala naxa a masen Sulemani be, «Yi nan faxi i sondonyi ma. I mu bannaya maxandi, xa na mu a ra naafuli, xa na mu a ra binye. I mu n maxandi n xa i xonnanteе faxa. I mu n maxandi n xa i xa

simaya xɔn nakuya. I lɔnni nun fe kolonyi nan maxandixi, alako i xa n ma pama rapɛɛ, n i tixi naxee xun ma.

<sup>12</sup> Na na a ra n bara i xa maxandi suxu. N lɔnni nun fe kolonyi fima nɛ i ma, n man bannaya, naafuli, nun binyɛ sama na fari dangife mangɛ birin na naxee singe ti a nun naxee tima i dangi xanbi.»

<sup>13</sup> Na kui, Sulemani naxa keli Gabayon yire itexi, Kiri Banxi Naralande nu na dennaxɛ, a gbilen Darisalamu, a Isirayila rapɛɛ.

<sup>14</sup> Sulemani naxa sɔɔri ragisee nun soe ragie malan. Sɔɔri ragise wulu keren kɛmɛ naani, nun soe ragi wulu fu nun firin nan nu na mangataa ra Darisalamu nun taa makantaxi gbɛtɛɛ kui.

<sup>15</sup> Mangɛ naxa a niya gbeti nun xɛɛma xa wuya Darisalamu dangife gɛmɛ xɔri ra. Wuri fanyi naxan xili sɛdiri, na naxa wuya dangife sikomoro wuri ra naxee na Sefela bɔxi ma.

<sup>16</sup> Sulemani nu soe sarama Misira nun Kowa bɔxi nan ma. Mangɛ xa yulɛɛ nan nu sigama e sarade a bɛ.

<sup>17</sup> E sɔɔri ragise sara gbeti kilo solofere ra, e soe sara gbeti kilo keren nun a tagi ra. E na mɔoli sara Xiti nun Siriya mangɛɛ fan bɛ.

<sup>18</sup> Sulemani naxa yaamari fi a hɔrɔmɔbanxi xa ti Alatala bɛ, mangɛ banxi xa ti a tan fan bɛ.

## 2

### *Ala xa hɔrɔmɔbanxi tife (Isirayila Mangɛ I 5:1-12)*

<sup>1</sup> Sulemani naxa xɛmɛ wulu tongo solofere yamari e xa findi kote xaninyie ra. A man

naxa xɛmɛ wulu tongo solomasaxan tongo gɛmɛ masolie ra, naxee walima geya ma. A man naxa xɛmɛ wulu saxan kɛmɛ senni sɔtɔ wali xunyie ra.

<sup>2</sup> Sulemani naxa xɛɛra xɛɛ Tire mangɛ Xirami xɔn, a xa sa a fala a bɛ, «Tɛmɛi dangixi i bara sɛdiri wuri rasanba n baba Dawuda ma alako a xa a xa banxi ti.

<sup>3</sup> Yakɔsi n fafe hɔrɔmɔbanxi tide n Marigi Alatala bɛ, sɛrɛxɛɛ bama dɛnnaxɛ. Mɛnni surayi fama gande sɛrɛxɛ ra, taami sɛrɛxɛ sama teebili ma Ala bɛ, sɛrɛxɛ gan daaxi bama gɛɛsɛgɛ nun nunmare birin, sali rabama malabui lɔxɔɛ ra, kike nɛɛnɛ ra, nun sali xungbee ra. Yi sɛriyɛ mu kanama Isirayila bɔxi ma abadan.

<sup>4</sup> N hɔrɔmɔbanxi naxan tima, a lan a xa findi banxi xungbe nan na, barima muxu Marigi Ala dangi alae birin na.

<sup>5</sup> Nde nɔma banxi tide Ala bɛ, naxan xa gboe dangima koore xa gboe ra? N tan naxan ya, n mu nɔma hɔrɔmɔbanxi tide a bɛ. N nɔma naxan gbansan na, n yire nde yailanma sɛrɛxɛ gan daaxi bama a bɛ dɛnnaxɛ.»

<sup>6</sup> «Yakɔsi, mixi fanyi nde rasanba n ma, naxan fata xɛɛma, gbeti, yɔxui, nun wure rawalide. A xa fata gɛsɛ gbeeli nun a fɔɔrɛ rawalide, a man xa fata se masolide. A xa fa Yudaya nun Darisalamu, a xa kafu n ma walikɛ fanyie ma, n baba Dawuda naxee sugandixi.

<sup>7</sup> I xa Liban wuri bilie rasanba n ma alɔ sɛdiri, sipirɛ, nun santali. N a kolon i xa walikɛɛ fata Liban wuri bolonde. N ma walikɛɛ fan sigama nɛ e malide.

<sup>8</sup> E wuri gbegbe fenma nɛ n bɛ, barima n

ħoromobanxi naxan tima, a lanma a xa xungbo, a xa tofan.

<sup>9</sup> N sare naxan fima i xa wuri bolonyie ma na nan ya: mengi maniyε busali wulu tongo solomasaxan, fundenyi maniyε busali wulu tongo solomasaxan, weni fifa wulu suuli, nun ture fifa wulu suuli.»

<sup>10</sup> Tire mange Xirami naxa Sulemani yaabi bataaxe ra, «Alatala nan i tixi mange ra a xa xanunteya xa fe ra a xa pama be.»

<sup>11</sup> A man naxa a fala, «Tantui na Isirayila Marigi Alatala be, naxan koore nun boxi daaxi. A bara di xeme fi Dawuda ma naxan xa lonni nun xaxili gbo, naxan noma banxi tide Alatala be a nun mange banxi a yete kan be.

<sup>12</sup> Yakosi, n bara Xuramabi xee i yire. A fata walide ki fanyi ra.

<sup>13</sup> A nga kelixi Dana bonsoe ne, Tireka nan na a baba ra. A fata xema, gbeti, yoxui, wure, geme, nun wuri rawalide, a nun gese gbeeli nun a fore rawalide. A dugie kolon. A fata se birin masolide i wama naxee xon. A kafuma i xa walikεe ma wali kui, a nun n marigi i baba Dawuda xa walikεe ma.

<sup>14</sup> I naxan fala mengi maniyε, fundenyi maniyε, ture, nun weni xa fe ra, i xa na raba.

<sup>15</sup> I wama Liban wuri xasabi naxan xon ma, muxu na segema ne, muxu man e maxaninma ne kunkuie kui baa ma han Yafa. Menni i noma e ratede Darisalamu.»

<sup>16</sup> Sulemani naxa mixie konti naxee nu na Isirayila boxi ma, konɔ e mu findi Isirayilakae ra. A baba Dawuda fan nu bara na mooli raba.

Na mixi xasabi nu lanxi mixi wulu keme tongo suuli nun saxan keme senni nan ma.

<sup>17</sup> Yi mixie ya ma a naxa xeme wulu tongo solofere yamari e xa findi kote xaninyie ra. A man naxa xeme wulu tongo solomasaxan tongo geme masolie ra, naxee walima geya ma. A man naxa xeme wulu saxan keme senni soto wali xunye ra naxee mixie rawalima.

### 3

#### *Hɔrɔmɔbanxi wali folɔfe (Isirayila Mangɛ I 6:1-38)*

<sup>1</sup> Sulemani naxa Alatala xa banxi ti folo Darisalamu, Moriya geya fari, a baba Dawuda dennaxe sugandi, Yebusuka Oronan xa lonyi fari.

<sup>2</sup> A naxa wali folo a xa mangeya je naani, kike firin, xi firin nde loxe ma.

<sup>3</sup> Sulemani Ala xa banxi ti yi xasabi nan na: A xa kuye nongon ya tongo senni, a xa gboe nongon ya moxonen.

<sup>4</sup> A yatagi buntunyi xa gboe nongon ya moxonen, alo banxi xa gboe na ki naxe. A xa maite fan findi nongon ya keme moxonen nan na. Sulemani naxa a kui birin yailan xema tinse ra.

<sup>5</sup> A naxa banxi kui banban sipire wuri ra, a fa e raxunma xema tinse ra, tugi fense denbexi masolixi e ma.

<sup>6</sup> A man naxa e raxunma geme tofanyie ra, a nun xema ra naxan keli Parawayimi boxi ma.

<sup>7</sup> A naxa banxi birin maso xema ra, a a maso banxi kinkie ma, naade ma, naade gbanyie ma, nun a seetie ma. A man naxa maleke misaali yailan banxi kankee ma.

<sup>8</sup> A naxa a yire seniyeŋxi fisamante ti. A xa kuye nongon ya moxoŋen, alo hoŋomobanxi fan xa gboe to findixi nongon ya moxoŋen na. A naxa a maso xeema tinse fanyi ra naxan xasabi nu lanxi kilo keeme firin kilo naani ma.

<sup>9</sup> A naxa xeema kilo senni findi lantuma ra. A man naxa konkoe fan naxunma xeema ra naxee na koore.

<sup>10</sup> A naxa maleke firin yailan yire seniyeŋxi fisamante kui bafata raxunuxi ra, a fa a maso xeema ra.

<sup>11</sup> Malekee gabutenyie xa kuye nu lanxi nongon ya moxoŋen nan ma. Maleke singe koŋla gabutenyi xa kuye nongon ya suuli, a yire seniyeŋxi seeti lixi. A yirefanyi gabutenyi boore maleke gabutenyi lixi. Na gabutenyi fan lanxi nongon ya suuli nan ma.

<sup>12</sup> Maleke firin nde yirefanyi gabutenyi xa kuye nongon ya suuli, a yire seniyeŋxi seeti lixi. A koŋla gabutenyi boore maleke gabutenyi lixi.

<sup>13</sup> Na maleke firinyi gabutenyie xa kuye nu lanxi nongon ya moxoŋen nan ma. E tixi e sanyie xun na, e yatagi rafindixi banxi ma.

<sup>14</sup> A naxa dugi tofanyi gbaku na, naxan nagbeelixa nun a rafooroxi, maleke pirintie masoxoxi a ma.

<sup>15</sup> A naxa geme firin ti banxi yatagi, e xa maite nongon ya tongo saxan nun suuli. E xuntagie masolixi, na masoli xa kuye nongon ya suuli.

<sup>16</sup> Na geme xuntagi masolixie maniya luuti denbexie ra, koobe bogi maniye keeme rafalaxi gbakuxi e ra.

<sup>17</sup> A naxa na geme firinyi ti banxi yatagi, keren na koŋla ma, boore na yirefanyi ma. Naxan na



yirefanyi ma na xili Yakin, naxan na koola ma na xili Boosu.

## 4

### *Hərəmōbanxi se seniyenxie (Isirayila Mangʻee I 7:23-51)*

<sup>1</sup> A naxa yoxui serexebade yailan, naxan xa kuye nongon ya moxonen lima, a igboe nongon ya moxonen, a ite nongon ya fu.

<sup>2</sup> A naxa ye sase xungbe digilixi yailan yoxui ra. A de xa maigboe nongon ya fu, a ite nongon ya suuli, a xa maradigilinyi nongon ya tongo saxan.

<sup>3</sup> Na ye sase de rabilinyi bunyi masolixi maniya ningee ra, naxee doxoxi e boore ra. Ningee fu na nongon ya keren ma, suuli a fari, suuli a bun. Ningee yo, ye sase yo, na birin yailanxi a boore nan na kerenyi ra.

<sup>4</sup> Na ye sase nu doxoxi ningee gbete fu nun firin fari. Saxan ya rafindixi koola ma, saxan ya rafindixi sogekorode ma, saxan ya rafindixi yirefanyi ma, saxan ya rafindixi sogetede ma. Na ye sase naxan nu xili «Baa» nu doxoxi na ningee fari, e ya rafindixi tande ma.

<sup>5</sup> Na ye sase xa de rabinye suxu keren. A de kiri masolixi maniya sansi fuge tofanyi ra. Ye fifa keme solofere fifa tongo suuli nu noma sade a kui.

<sup>6</sup> A man naxa ye sase fu gbete yailan alako e xa xuruse serexe gan daaxie maxa menni. Suuli nu doxoxi heremobanxi yirefanyi ma, suuli nu doxoxi a koola ma. Serexedubee tan nu e

maxama ye nan na, naxan nu na na ye sase xungbe kui, naxan nu xili «Baa.»

<sup>7</sup> A naxa lanpui dɔxɔse fu yailan xεema ra, alɔ a nu seβexi ki naxe. A naxa e dɔxɔ hɔrɔmɔbanxi kui, suuli yirefanyi ma, suuli kɔɔla ma.

<sup>8</sup> A naxa teebili fu fan yailan, a e dɔxɔ hɔrɔmɔbanxi kui, suuli yirefanyi ma, suuli kɔɔla ma. A naxa pɔɔti tofanyi kεeme yailan xεema ra.

<sup>9</sup> A naxa sεrexedubεe xa tεte yailan, a nun tεte xungbe gbete nun a naadεe. A naxa naadεe maso yɔxui ra.

<sup>10</sup> Na ye sase digilinxi xungbe naxan xili «Baa,» a dɔxɔxi hɔrɔmɔbanxi yirefanyi sogetede biri.

<sup>11</sup> Xurami naxa tundee, suxumεe, nun pɔɔtie fan yailan. Na kui, Xurami naxa ge mangε Sulemani xa walie ra Ala xa hɔrɔmɔbanxi xa fe ra. Na walie nan ya:

<sup>12</sup> gεme tofanyi tixi firin, e xuntagiε masolixi alɔ luuti denβexie,

<sup>13</sup> kɔɔbe bogi maniye kεeme naani gbakuxi e ra, safe firin na kankan xuntagi a luutie ma,

<sup>14</sup> ye sasee nun e dɔxɔsee,

<sup>15</sup> ye sase xungbe naxan xili «Baa,» ninge fu nun firin naxee na ye sase xungbe bun ma,

<sup>16</sup> tundee, nun suxumεe. Yi see birin, Xuramabi naxee yailan mangε Sulemani βε, Alatala xa banxi xa fe ra, e birin yailanxi yɔxui fanyi nan na.

<sup>17</sup> Mangε nu na yɔxui raxunuma Yuruden mεre nan ma, Sukɔti nun Saratan tagi.

<sup>18</sup> Sulemani yɔxui naxan nawalixi naa, a binyε xasabi mu nɔma kolonde.

19 Sulemani nu bara se birin yailan Ala xa banxi bɛ: sɛrɛxɛbade xɛɛma daaxi, teebilie taami sɛrɛxɛ sama dɛnnaxɛ,

20 lanpui nun e dɔxɔsɛ xɛɛma daaxie naxee dɛxɛma yire sɛniyenxi kui sɛriyɛ ki ma,

21 fugee, lanpuie, suxumɛ xɛɛma tinse daaxie,

22 finɛ, pɔɔti tofanyie, piletie, kolopɔɔti xɛɛma fanyi daaxie, naadɛe xɛɛma daaxi naxee nu na yire sɛniyenxi fisamante sode dɛ ra, nun hɔrɔmɔbanxi sode dɛ ra.

## 5

### *Hɔrɔmɔbanxi rabife*

#### *(Isirayila Mangɛ I 8:1-13)*

1 Sulemani to gɛ Alatala xa hɔrɔmɔbanxi tide, a naxa se birin naso a kui a baba Dawuda naxee fixi Ala ma, gbeti, xɛɛma, a nun se mɔɔli birin. A naxa e sa naafuli ragatade Ala xa banxi kui.

2 Na tɛmɔi, Sulemani naxa Isirayila forie, bɔnsɔɛ xunyie, nun Isirayila denbaya xunyie, maxili alako e xa te Alatala xa saate kankira ra kelife Siyon, Dawuda xa taa.

3 Isirayilaka birin naxa e malan mangɛ yire alako e xa kike solofere nde sali raba.

4 Isirayila forie birin to mɛnni li, Lewikae naxa saate kankira tongo,

5 e a xanin a nun Ala xa Kiri Banxi Naralande, a nun se sɛniyenxi naxee nu na a kui. Lewi sɛrɛxɛdubɛe nan na wali rabaxi.

6 Mange Sulemani nun Isirayila pama, naxee birin nu maxilixi, naxa ti saate kankira ya ra. E naxa xuruse lanmae nun a xungbe gbegbe ba sɛrɛxɛ ra, naxan konti mu nɔma kolonde.

<sup>7</sup> Serexedubee naxa Alatala xa saate kankira doxo a doxode, Ala xa horomobanxi kui, yire seniye nxi fisamante. E a doxo malekee gabutenyie bun ma.

<sup>8</sup> Malekee gabutenyie nu italaxi saate kankira nun a maxanin see xun ma.

<sup>9</sup> Saate kankira maxanin see findixi wuri kuyee nan na, naxee nu minima yire seniye nxi fisamante kui, kono e mu nu noma tode horomobanxi tande ma. Han to saate kankira na menni.

<sup>10</sup> Sese mu nu na na saate kankira kui, fo na walaxe firinyi Annabi Munsa naxee sa a kui. A na raba Xorebe geya yire, ne Alatala saate xiri loxo, Isirayilakae mini temui Misira.

<sup>11</sup> Na temui serexedubee naxa mini yire seniye nxi kui. Serexedubee naxee nu na na xunde kui, e birin nu bara seniye n.

<sup>12</sup> Lewika beetibae, Asafi, Heman Yedutun, e xa die, nun e ngaxakerenyie, e birin maxirixi dugi fanyi gese futi daaxi ra. E nu na serexebade sogetede biri, maxasee nun korae nu na e yi ra. Serexedubee mixi keme moxonen fan nu na e seeti ma, e sarae fema.

<sup>13</sup> Sara fee nun beetibae naxa kafu e boore ma Alatala matoxode e xa sarae, maxasee, nun korae xui ra. E naxa Alatala tantu yi masenyi ra, «Ala xa hinne gbo, a xa fonisireya mu jonma abadan!» Na temui, nuxui naxa Alatala xa banxi rafe.

<sup>14</sup> Serexedubee mu no lude naa e xa wali rabade na nuxui xa fe ra. Alatala xa nore nu bara a xa banxi rafe.

## 6

### *Sulemani xa masenyi (Isirayila Mangʻee I 8:14-21)*

<sup>1</sup> Na temui Sulemani naxa a masen, «Alatala, a fala ne a a luma nuxui magaaxuxi kui.

<sup>2</sup> N tan bara lingira ti Ala be, a luma dennaxe abadan.»

<sup>3</sup> Mange naxa a ya rafindi, a duba Isirayila nama birin be. E birin nu tixi.

<sup>4</sup> A naxa a masen, «Tantui na Isirayila Marigi Alatala be, naxan woyen n baba Dawuda be a kere ra. A fe naxan birin fala a be, a na birin nakamalixi ne.

<sup>5</sup> «Kafi n nan n ma nama ramini Misira boxi ra, n mu nu taa sugandixi Isirayila bonsore tagi n banxi tima dennaxe. N man mu xeme sugandixi naxan findima n ma Isirayila nama xa yarerati ra.

<sup>6</sup> Kono n Darisalamu nan sugandixi, alako n xili xa lu naa. N man Dawuda nan sugandixi alako a xa findi n ma Isirayila nama xunyi ra.»

<sup>7</sup> «N baba Dawuda naxa nate tongo a boje kui, fo a xa banxi ti Isirayila Marigi Alatala be.

<sup>8</sup> Alatala naxa a fala n baba Dawuda be, «I to nate tongo i boje kui n ma banxi xa fe ra, na bara findi panige fanyi ra.

<sup>9</sup> Kono i tan xa mu na banxi tima. I xa di nan tan na tima. I naxan barixi, na nan n ma banxi tima.»

<sup>10</sup> Alatala bara a xa masenyi rakamali. N tan bara ti n baba Dawuda joxoxe ra Isirayila mange kibanyi kui, alo Alatala a masen ki naxe. N man bara banxi ti Isirayila Marigi Alatala be.

11 N bara Alatala xa saate kankira dɔxɔ naa, a xa saate walaxe na na kui. A na saate xiri a nun Isirayilakae nan tagi.»

12 Sulemani naxa ti Alatala xa serexebade ya ra, Isirayila nama birin ya xori, a fa a belexe itala.

13 Sulemani nu bara tide yailan yoxui ra tete tagi, a kuya nongon ya suuli, a igbo nongon ya suuli, a ite nongon ya saxan. A naxa a xinbi sin naa Isirayila nama ya xori, a a belexe itala, a fa a fala,

14 «Isirayila Marigi Alatala, i maniye mu na koore nun boxi ma. I dugutegexi i xa saate nun i xa hinne xa fe ra i xa konyie mabiri, naxee jere ma i ya tode ra e boje fixe ra.

15 Na na a ra, to loxo e i bara i xa laayidi rakamali i xa konyi n baba Dawuda be.

16 Yakosi, Isirayila Marigi Alatala, i laayidi naxan tongoxi i xa konyi n baba Dawuda be, i xa na rakamali. I bara a masen a be, <Xa i bonsoe fenten e jere ki ma alo i a rabaxi ki naxe, e naxa n ma seriye binya, mixi nde luma ne e ya ma naxan luma Isirayila kibanyi kui abadan.>

17 Yakosi, Isirayila Marigi Alatala, i xa i xa masenyi rakamali, i naxan fala i xa konyi Dawuda be.»

18 «Kono Ala tan noma sabatide dunija bende funi fari adamadie tagi? Koore nun a xa gboe xurun i be. N banxi naxan tixi i be a xurun koore be. I luma menni di?

19 N Marigi Alatala, i xa i xa konyi xa dube suxu, i xa a xa maxandi tongo, i xa i tuli mati i xa konyi wa xui ra.

20 I xa i jengi sa yi banxi xon ma koe nun yanyi,

barima i naxe a i i yete masenma be ne. I xa i xa konyi xa maxandi suxu yi banxi kui.

<sup>21</sup> I xa i tuli mati i xa konyi nun i xa jama wa xui ra, e i maxandima be temui naxe. Kelife koore ma i dɔxɔxi dennaxe, i xa i tuli mati muxu ra, i man xa dije.»

<sup>22</sup> «Xa mixi nde sa yunubi raba a boore ra, e fa a fala a be a xa marakali nde raba i xa serexebade yire yi banxi kui,

<sup>23</sup> i xa na fe mato kelife koore ma, i xa kiiti sa tinxinyi ra alako yunubitɔe nun tinxintɔe birin xa e sare sɔtɔ.»

<sup>24</sup> «Xa i xa jama Isirayila sa yunubi raba i ra, e yaxuie fa nɔ e ra na xa fe ra, xa e tin e yete ragbilende i ma, e i xili matɔxɔ, e i maxandi yi hɔrɔmɔbanxi kui,

<sup>25</sup> i xa na fe mato kelife koore ma, i xa i xa jama Isirayila xa yunubie xafari, i fa e ragbilen bɔxi ma, i dennaxe fixi e tan nun e babae ma.»

<sup>26</sup> «Xa koore sa balan, tune yo mu fa, barima e bara yunubi raba i ra, xa e fa i maxandide be, e i xili matɔxɔ, e gbilen e xa yunubi fɔxɔ ra i e rayaagixi naxan ma,

<sup>27</sup> i xa na fe mato kelife koore ma, i xa i xa konyie, i xa jama Isirayila xa yunubie xafari, i xa i xa seriye fanyi masen e be alako e xa na rapere ki kolon, i fa tune ragoro i xa bɔxi ma, i naxan findi e gbe ra.»

<sup>28</sup> «Xa kaame sa sin yi bɔxi ma, xa na mu fure, xa na mu baloe kanɛ, xa na mu gere, xa na mu gbaloe gbete,

<sup>29</sup> xa mixi nde sa i maxandi, xa i xa jama Isirayila e mawa i be, barima e bara e xa tɔɔre

saabui kolon e fa e ya rafindi yi banxi ma e i maxandi,

<sup>30</sup> i xa na fe mato kelife koore ma i magoroxi dennaxe, i xa dije, i xa mixi birin sare fi a xa wali ra, i tan naxan adama birin boje ma fe kolon. I keren peti nan ibunadama birin sondon ma fe kolon.

<sup>31</sup> Na kui e fama gaaxude i ya ra, e e jere i xa kira xon e xa simaya birin kui yi boxi ma, i naxan fixi muxu babae ma.»

<sup>32</sup> «Xa xone nde sa fa kelife jamanε gbete ma, naxan mu findi i xa pama Isirayila mixi nde ra, a fa i xili xungbe nun i senbe xa fe ra, a i maxandi yi banxi kui,

<sup>33</sup> i xa na fe mato kelife koore ma i magoroxi dennaxe, i xa a xa maxandi suxu alako si birin xa gaaxu i xili ya ra dunija, alo i xa pama Isirayila. E xa a kolon i tan nan xili maxandima yi banxi kui n naxan tixi.»

<sup>34</sup> «Xa i xa pama sa mini a yaxuie gere de alo i a fala e be ki naxe, xa e i maxandi yi taa mabiri ra i dennaxe sugandixi, xa e i maxandi yi banxi mabiri n naxan tixi i xili ra,

<sup>35</sup> i xa na fe mato, i xa e xa dube suxu, i xa kiiti tinxixi sa e be.»

<sup>36</sup> «Xa e sa yunubi raba i ra, alo adamadi birin darixi naxan na, xa i boje te e ma, i fa e sa e yaxuie sagoe, e findi geelimanie ra yire makuye, xa na mu a ra yire makorexi,

<sup>37</sup> xa e sa xaxili soto na konyiya kui, e fa i maxandi e xa geeli kui, <Muxu bara yunubi raba, muxu bara fe jaaxi raba, muxu bara kobi,>

<sup>38</sup> xa e man e yete ragbilen i ma e boje fiixe ra, e nii birin na, e fa i maxandi jamanε ma konyiya



kui, e e ya rafindi yi bɔxi mabiri, i naxan fixi e babae ma, a nun yi taa mabiri, i naxan sugandixi, a nun yi banxi mabiri, n naxan tixi i bɛ,

<sup>39</sup> i xa na fe mato kelife koore ma i magoroxi dɛnnaxɛ, i xa i tuli mati e xa maxandi nun e wa xui ra, i xa kiiti tinxinxi sa e bɛ, i xa diɲɛ i xa ɲama ma naxan yunubi rabaxi i ra.

<sup>40</sup> Yakɔsi, n Marigi Ala, i xa muxu xa maxandi mato, i xa a rame, muxu naxan nabaxi yi banxi kui.»

<sup>41</sup> «Yakɔsi n Marigi Alatala, keli, i fa i xa malabude, i tan nun i sɛnbɛ xa lu saatɛ kankira fɔxɔ ra, alako kisi xa lu i xa sɛrɛxɛdubɛɛ bɛ, alako i xa danxaniyatɔɛɛ xa lu hɛeri kui, n Marigi Alatala.

<sup>42</sup> N Marigi Alatala i naxa i xa mixi sugandixi rabɛɲin, i xa ratu i xa konyi Dawuda xa dugutɛgɛɲa ma.»

## 7

### *Ala xa nɔrɛ gorofe a xa hɔrɔmɔbanxi kui (Isirayila Mangɛ I 8:62-66)*

<sup>1</sup> Sulemani to gɛ salide, tɛ naxa goro keli koore ma, a sɛrɛxɛ gan daaxi nun sɛrɛxɛ gbɛtɛɛ birin gan. Alatala xa nɔrɛ fan naxa hɔrɔmɔbanxi rafe.

<sup>2</sup> Sɛrɛxɛdubɛɛ mu nɔ sode Alatala xa banxi kui, barima Alatala xa nɔrɛ nu bara a xa banxi rafe.

<sup>3</sup> Isirayilakae birin to tɛ nun Alatala xa nɔrɛ to hɔrɔmɔbanxi kui, e naxa e yatagie rafelen bɔxi ma, e fa Alatala matɔxɔ yi masɛnyi ra, «Ala fan, a xa fonisireya mu ɲɔnma abadan.»

<sup>4</sup> Mangɛ nun ɲama birin naxa sɛrɛxɛ ba Alatala bɛ.

<sup>5</sup> Mange Sulemani naxa ninge wulu mɔxɔɔn nun firin ba serexe ra, a nun yexee wulu keme mɔxɔɔn. Na dangi xanbi, mange nun jama naxa Ala xa banxi rabi.

<sup>6</sup> Serexedubee nun Lewikae naxa ti e tide e boore ya ra. Beetibasee, mange Dawuda nu bara naxee yailan Alatala matɔxɔfe ra, nu na Lewi beetibae yi ra. E naxa Alatala matɔxɔ yi masenyi ra, «Ala xa fonisireya mu jɔnma abadan.» Serexedubee tan naxa sarae fe, Isirayilakae birin fa keli, e ti.

<sup>7</sup> Sulemani naxa tete yire raseniyen serexe ra Alatala xa hɔɔmɔbanxi ya ra. A naxa serexe gan daaxie gan naa, a nun xanunteya serexe naxee findi a ture yiree ra, barima yɔxui serexebade, Sulemani naxan yailanxi, a xurun na serexe birin be.

<sup>8</sup> Sulemani nun Isirayilakae birin sali raba ne xi solofere bun ma. Nama gbege fa ne kelife Xamata han Misira xure.

<sup>9</sup> A xi solomasaxan nde, e naxa sali xungbe raba. E nu bara serexebade raseniyen xi solofere bun ma. Na dangi xanbi, e man naxa sali xi solofere gbete bun ma.

<sup>10</sup> Kike solofere nde, xi mɔxɔɔn nun saxan lɔxɔe, Sulemani naxa jama raghilen e xɔnyi. E birin nu bara sɛɛwa e bɔɔɔe kui fe fanyi ra, Alatala naxan nabaxi Dawuda, Sulemani, nun a xa jama Isirayila be.

<sup>11</sup> Sulemani to ge Alatala xa banxi nun a xa mange banxi wali ra, a to a waxɔnfe birin nakamali na wali firinyi xa fe ra,

<sup>12</sup> Alatala naxa mini Sulemani ma kɔe ra, a a

masen a be, «N bara i xa dube suxu. Yi banxi bara findi serexebade ra. N bara na nate tongo.

13 N na koore balan temui naxe, tune mu fa, xa na mu a ra n na katoe yamari temui naxe, e xa sa boxi tuxunsan, xa na mu a ra n na fa fure jaaxi ra n ma jama ma,

14 xa n ma jama, n xili falaxi naxan xun, naxa e magoro, e n maxandi, e fa gbilen e xa wali kobie foxo ra, n nan n tuli matima ne e ra koore ma, n fa e xa yunubie xafari, n e xa boxi rayalan.

15 Yakosi n nan n yae tima ne yi yire ra. N nan n tuli matima ne maxandie ra naxee rabama be.

16 N bara nate tongo n xili xa fala be abadan. N yae nun n boje mu kelima be.»

17 «I tan fan, xa i jere n ma kira xon ma alo i baba Dawuda, i fa n ma yaamarie, n ma seriye, nun n ma xaranyi suxu a fanyi ra,

18 n i xa mange kibanyi mabanbanma ne, alo n a rasaataxi i baba Dawuda be ki naxe. N a masen ne a be, «Isirayila mangeya mu bama i bonsoe yi ra.»

19 Konon xa wo wo kobe so n na, wo fa gbilen n ma seriye nun n ma yaamarie foxo ra, xa wo sa tuubi Ala gbetee be,

20 n wo talama ne n ma boxi ma, n naxan fixi wo ma, n yi banxi rakasan ye i, n naxan findixi n xili falade ra. Na temui sie birin fama ne yeleda Isirayila xa fe ma, e yo wo ma.

21 Mixie ne dangima yi banxi itexi ra, e de ixarama ne, e a fala, «Alatala yi boxi nun yi banxi xa fe raloxi yi mooli ra munfe ra?»

22 E e yaabima ne, «Ala yi birin niyaxi e ra ne barima e bara gbilen e babae Marigi Alatala foxo

ra, naxan e ramini Misira bɔxi ra. E bara e tagi ixiri ala gbɛtɛɛ batufe ra, e tuubi e bɛ. E yi tɔɔrɛ sɔtɔxi na nan ma.»»

## 8

### *Sulemani xa wali gbɛtɛɛ (Isirayila Mangɛɛ I 9:10-28)*

<sup>1</sup> Nɛ mɔxɔɔɛn bun ma, Sulemani naxa Alatala xa banxi nun a yetɛ banxi ti.

<sup>2</sup> A naxa taaɛ yailan, Xirami naxɛɛ so a yi ra, a fa Isirayilakɛ rasabati naa.

<sup>3</sup> Sulemani naxa Xamata Soba gere, a nɔ a ra.

<sup>4</sup> A naxa Tadimoro ti gbengberenyi ma, a nun taa gbɛtɛɛ Xamata bɔxi ma mangɛ harige ragatama dennaxɛ.

<sup>5</sup> A naxa Beti Xoron Fuge nun Beti Xoron Labe ti, a na taaɛ makanta tɛtɛ fanyie nun naadɛ xungbee ra.

<sup>6</sup> A naxa Baalati ti a nun taa gbɛtɛɛ mangɛ harige ragatama dennaxɛ, alɔ sɔɔri ragiseɛ nun soeɛ. Sulemani naxa yire gbegbe ti a yetɛ bɛ Darisalamu, Liban, nun a xa bɔxi birin a naxan yamarima.

<sup>7</sup> Xitikɛɛ, Amorikɛɛ, Peresikɛɛ, Hiwikɛɛ, nun Yebusukɛɛ naxɛɛ lu Isirayila bɔxi ma, naxɛɛ mu findi Isirayilakɛ ra,

<sup>8</sup> Isirayilakɛɛ mu naxɛɛ faxa, Sulemani naxa e findi konyie ra. Han to e na na ki nɛ.

<sup>9</sup> Sulemani mu tin Isirayilaka yo xa findi konyi ra a xa walie xa fe ra, barima geresoe nun sɔɔri xunyie nan nu lanxi e tan ma, e nu mɛɛnima a xa sɔɔri ragiseɛ nun a xa soeɛ ma.

<sup>10</sup> Mang'ee Sulemani naxa mixi keme firin mixi tongo suuli ti xunyie ra jama xun.

<sup>11</sup> Sulemani naxa Firawuna xa di gine tongo Dawuda xa taa kui, a a ratunu banxi gbete kui, a naxan tixi a be. A naxa a fala, «N ma gine mu luma Isirayila mange Dawuda xa banxi kui, Alatala xa saate kankira na dennaxe. Naa findixi yire seniyanxi nan na.»

<sup>12</sup> Sulemani nu serexe gan daaxie bama Alatala be, a xa serexebade fari naxan nu tixi hromobanxi ya ra.

<sup>13</sup> A serexe ba ne alo Annabi Munsa a yamari ki naxe loxo yo loxo, malabui loxoe ra, kike neene ra, nun sali xungbe saxanyie ra je yo je. Nee findi Taami Lebinitare Sali, Loxunyie Sali, nun Bage Ti Sali nan na.

<sup>14</sup> Sulemani naxa a baba Dawuda xa natse rakamali serexedubee nun Lewikae xa fe ra. Kankan nu a gbe wali rabama. Lewikae nu Ala matoxoma, e man nu fa serexedubee mali. Naade kantse fan naxa e gbe wali raba, kankan naxa ti a tide alo Ala xa mixi Dawuda a yamari ki naxe.

<sup>15</sup> Serexedubee nun Lewikae mu mange xa yaamari yo matandi, hali a naxan fala naafuli xa fe ra.

<sup>16</sup> Sulemani xa wali birin kamali na ki ne, kelife Alatala xa banxi korin loxe ma, a sa dexo a raponyi ra. Alatala xa banxi wali birin raba ne, a kamali a fanyi ra.

<sup>17</sup> Na to dangi Sulemani naxa siga Esiyon Geberi nun Elata baa de ra Edon boxi ma.

<sup>18</sup> Mang'ee Xirami naxa kunkuie nun e raperema fanyie rasanba Sulemani ma. Nee naxa sa a gbee

xun ma Ofiri bɔxi ma, alako e xa xɛɛma kilo wulu fu nun suuli kilo kɛmɛ saxan tongo mangɛ Sulemani bɛ. E nun mangɛ Sulemani xa walikɛɛ naxa siga na ra Sulemani xɔn ma.

## 9

### *Seeba mangɛ ginɛ sigafe Darisalamu (Isirayila Mangɛ I 10:1-13)*

<sup>1</sup> Seeba mangɛ ginɛ to Sulemani xili xa gboe mɛ, a naxa siga Darisalamu maxɔrinyi xɔrɔxɔɛ tide a ma, alako a xa a xa lɔnni mato. A xa kuntigie naxa a mati naa, e naxa labunde, xɛɛma gbegbe, nun gɛmɛ tofanyie xanin nɔxɔmɛ fari sanbasee ra. A naxa maxɔrinyi gbegbe ti Sulemani ma.

<sup>2</sup> Sulemani naxa a xa maxɔrinyi birin yaabi, na sese mu nu xɔrɔxɔ a bɛ.

<sup>3</sup> Seeba mangɛ ginɛ to gɛ Sulemani xa lɔnni tode, a nun a xa banxi a naxan tixi,

<sup>4</sup> a xa baloe naxan saxi a xa teebili ma, a xa walikɛɛ nun e xa dugi tofanyie, a nun a xa sɛrɛxɛɛ a naxee bama Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui, a dɛ naxa ixara na fe birin ma. A naxa a fala mangɛ bɛ,

<sup>5</sup> «N fe naxee birin mɛxi n ma bɔxi ma i xa masenyie nun i xa lɔnni xa fe ra, na birin bara findi nɔndi ra.

<sup>6</sup> Beenun n xa be to n yɛtɛ ra, n mu nu laxi e xa masenyi ra. Kɔnɔ yakɔsi n bara a kolon i xa lɔnni gbo dangife e naxan masenxi n bɛ. E fe naxan birin tagi rabaxi n bɛ i xa fe ra, i xili dangi na birin na.

<sup>7</sup> Nelexinyi na i xa mixie be, nelexinyi na i xa konyie be, barima e na i seeti ma temui birin i xa lonni ramefe ra.

<sup>8</sup> Tantui na i Marigi Alatala be, naxan hinnexi i ra, a fa i doxo a xa mange kibanyi kui, i xa mangeya raba alo a wama a xon ma ki naxe. I Marigi Ala na raba ne barima Isirayila rafan a ma, a man wama Isirayila xa bu temui birin. A i findi ne e xa mange ra, alako i xa e yamari tinxinyi nun nondi ra.»

<sup>9</sup> A naxa xema kilo wulu naani fi mange ma, a nun labunde gbegebe nun geme tofanyie. Kabi na temui, na labunde mooli mu toma Isirayila, Seeba mange gine naxan fixi mange Sulemani ma.

<sup>10</sup> Xirami nun Sulemani xa walike naxee fa xema ra kelife Ofiri boxi ma, nee man naxa fa wuri nun geme tofanyie ra a be.

<sup>11</sup> Mange naxa na wuri rawali Alatala xa horomobanxi sode dee ra, a nun mange xa banxi sode dee ra. A man naxa na wuri rawali korae yailanfe ra beetibae be. Na fe mooli mu nu toxi Yudaya sinden.

<sup>12</sup> Mange Sulemani naxa Seeba mange gine waxonse birin so a yi ra dangife a tan naxan sanbaxi a ra. Na xanbi, a naxa gbilen a xa boxi ma, a tan nun a xa konyie.

### *Sulemani xa bannaya*

*(Isirayila Mangɛɛ I 10:14-29)*

<sup>13</sup> Ne yo ne Sulemani nu xema kilo wulu moxoren nun firin, kilo keme senni tongo naani nun naani sotoma,

14 bafe a nu naxan sotoma yulɛ yi duuti ra. A man nu xɛɛma nun gbeti sotoma mang'ee nun gominae ra Arabu boxi ma.

15 Mang'e Sulemani naxa wure lefa kɛmɛ firin maso xɛɛma ra, kankan nafalaxi xɛɛma kilo solofere nan na.

16 A man naxa wure lefa xunxuri kɛmɛ saxan maso xɛɛma ra, kankan masoxi xɛɛma kilo saxan nan na. A naxa e gbaku banxi kui, naxan xili falama Liban foton banxi.

17 Mang'e naxa kibanyi xungbe yailan sili jinyi ra, a fa a maso xɛɛma tinse ra.

18 Na kibanyi te see findixi xɛɛma nan na, kibanyi nu na yete masolixi firin tagi.

19 Yetɛ fu nun firin fan masolixi nu na te see sɛɛtie ma, senni na yirefanyi ma, sennie na koola ma. Na kibanyi maniyɛ mu nu na mangataa yo kui sinden.

20 Mang'e Sulemani xa pooti birin nun Liban foton banxi xa pileti birin findixi xɛɛma nan na. A mu nu gbeti rawalima fefe ma.

21 Kunkuie nu na mang'e yi ra naxee nu luma siga ra Tarasisi jɛ saxan yo jɛ saxan xɛɛma, gbeti, sili jinyi, kule, nun xoni tofanyi tongode. Xirami xa walikɛɛ nu a malima na wali kui.

22 Mang'e Sulemani xa bannaya nun a xa lonni naxa gbo ye dangi boxi mang'e birin na.

23 Boxi mang'e birin nu wama Sulemani xa lonni ramɛfe Ala naxan fixi a ma.

24 Nee birin nu mang'e sanbama gbeti, xɛɛma, dugie, geresosee, labundɛɛ, soe, nun sofalee ra jɛ yo jɛ.

25 Soe nun soori ragise ragatade wulu naani nu na Sulemani yi ra. Soori soe ragi wulu fu



nun firin fan nu na a yi ra taa makantaxie nun Darisalamu kui, mangɛ xɔnyi.

<sup>26</sup> Mangɛ birin, kelifɛ xure xungbe ma, sa dɔxɔ Filisita bɔxi ra, han a sa dɔxɔ Misira naaninyi ra, e birin nu na a xa yaamari bun ma.

<sup>27</sup> Mangɛ nan a niya gbeti xa wuya Darisalamu alo gɛmɛ xɔri. Sɛdiri wuri fan naxa wuya alo sikomoro wuri na Sefela bɔxi ma ki naxɛ.

<sup>28</sup> Sulemani xa soe nu kelima Misira nɛ nun bɔxi gbɛtɛ ma.

### *Sulemani xa faxɛ*

*(Isirayila Mangɛ I 11:41-43)*

<sup>29</sup> Sulemani xa taruxui dɔnxɔɛ, a fɔlɛ nun a rapɔnyi, sɛbɛxi Annabi Natan xa taruxui sɛbɛxi kui, a na Annabi Ahiya Siloka xa namipɔnmɛ masenyi sɛbɛxi kui, nun Annabi Ido xa laa-matunyi masenyi sɛbɛxi kui Nebati xa di Yer-  
obowami xa fe ra.

<sup>30</sup> Sulemani xa mangɛya naxa bu jɛ tongo naani Darisalamu nun Isirayila xun ma.

<sup>31</sup> Na xanbi, Sulemani naxa laaxira. E naxa a ragata a babae sɛɛti ma a baba Dawuda xa taa kui. A xa di Robowami naxa ti a jɔxɔɛ ra.

## 10

### *Isirayila Robowami matandife*

*(Isirayila Mangɛ I 12:1-20)*

<sup>1</sup> Robowami naxa siga Sikemi, barima Isirayilakɛ birin nu malanxi naa nɛ, e xa a ti mangɛ ra.

<sup>2</sup> Nebati xa di Yerobowami to na fe mɛ Misira bɔxi ma, a a gi dennaxɛ Sulemani ma, a naxa gbilen Isirayila.

<sup>3</sup> A to Isirayila li, mixi ndee naxa a xili. A nun Isirayilakae birin naxa siga Robowami yire, e a fala a be,

<sup>4</sup> «I baba muxu suxu ne alo konyie. Yakosi tan, xa i nde bama muxu xa kote ra i baba naxan doxo muxu fari, muxu fama i xa yaamari rabatude.»

<sup>5</sup> A naxa e yaabi, «Xi saxan na dangi, wo xa fa.» Na kui, jama naxa siga.

<sup>6</sup> Mangε Robowami naxa marasi maxorin forie ma, naxee nu na a baba Sulemani fe ma a xa simaya kui. A naxa e maxorin, «Wo marasi mundun fima n ma n jama yaabima naxan na?»

<sup>7</sup> E naxa a yaabi, «Xa i fe fanyi rabama jama be, xa i tin e waxonfe ra, xa i woyen fanyi fala e be, e luma ne i xa yaamari bun ma temui birin.»

<sup>8</sup> Kono Robowami mu tin forie xa marasi ra. A naxa a lanfanmae maxorin a lanma a xa naxan naba.

<sup>9</sup> A naxε e be, «Wo marasi mundun fima n ma, n jama yaabima naxan na, jama naxan n mayandixi n xa nde ba e xa kote ra n baba naxan doxo e fari.»

<sup>10</sup> A lanfanmae naxa a yaabi, «I xa yi jama yaabi yi ki ne, naxee i mayandixi i xa nde ba e xa kote ra i baba naxan doxo e fari. I xa a fala e be, «N belexe sole lanmadi xungbo n baba tagi be.»

<sup>11</sup> Yakosi, n baba xa kote xorocho a naxan doxoxi wo ma, n na a xunmasama ne. N baba wo bonbo luxusinyie nan na, kono n tan fama wo bonbode talie nan na.»

<sup>12</sup> Xi saxan to dangi, Yerobowami nun jama naxa siga Robowami yire, naxan nu bara a fala e be, «Xi saxan na dangi, wo xa fa.»

<sup>13</sup> Mangɛ Robowami naxa e yaabi a xɔɔxɔɛ ra. A mu forie xa marasi tongo fefe ma.

<sup>14</sup> A naxa e yaabi a lanfanmae xa marasi ra, «N baba kote xɔɔxɔɛ naxan dɔxɔ wo xun ma, n na xunmasama nɛ. N baba wo bɔnbɔ luxusinyie nan na, kɔnɔ n tan fama wo bɔnbɔde talie nan na.»

<sup>15</sup> Na kui, mangɛ mu tin a tuli matide jama ra. Marigi Alatala nu bara na ragiri alako a xa a xa masenyi rakamali a naxan fala Nebati xa di Yerobowami bɛ Annabi Ahiya Siloka saabui ra.

<sup>16</sup> Isirayilakae to a kolon mangɛ mu tin a tuli matide e ra, e naxa a yaabi, «Muxu gbe se mundun na Dawuda yi? Kɛ mu na muxu bɛ Yisayi xa die tagi. Isirayila xa gbilen e xɔnyi. Yakɔsi Dawuda, i xa mɛɛni i xa banxi ma i yetɛ ra.»

<sup>17</sup> Isirayila birin naxa gbilen e xɔnyi. Isirayilaka naxee nu sabatixi Yudaya taaɛ kui, e naxa lu Robowami xa yaamari bun ma.

<sup>18</sup> Na dangi xanbi, mangɛ Robowami naxa Hadorami xɛɛ, naxan jɛngi nu saxi wali xɔɔxɔɛ rabafe xɔn ma, kɔnɔ Isirayilakae naxa a magɔnɔ han a faxa. Na kui, mangɛ Robowami naxa a gi keren na sigafe ra Darisalamu a xa sɔɔri ragise kui.

<sup>19</sup> Isirayila Dawuda bɔnsɔɛ matandi na ki nɛ. Han to e mu lanxi.

## 11

*Robowami xa mangɛya  
(Isirayila Mangɛ I 12:21-24)*

<sup>1</sup> Robowami to so Darisalamu, a naxa Yuda nun Bunyamin bɔnsɔɛ sɔɔrie malan, geresoe fanyi wulu kemɛ tongo solomasaxan, alako e xa Isirayila gere, Isirayila xa gbilen Robowami xa mangɛya bun ma.

<sup>2</sup> Kɔnɔ Alatala naxa a masen a xa mixi Semaya bɛ,

<sup>3</sup> «A fala Sulemani xa di Robowami bɛ, Yudaya mangɛ, a nun Isirayilakae birin naxee na Yudaya nun Bunyamin bɔxi ma,

<sup>4</sup> «Alatala xa masenyi nan yi ki: Wo naxa te de, sigafe ra wo ngaxakerenyie gerede. Wo birin xa gbilen wo xɔnyi, barima n tan nan yi fe ragirixi.» E naxa Alatala xa wɔyenyi rabatu, e gbilen, e mu siga Yerobowami gerede sɔnɔn.

<sup>5</sup> Robowami naxa sabati Darisalamu, a taa makantaxie ti Yudaya,

<sup>6</sup> alɔ Betelɛɛmu, Etami, Tekowa,

<sup>7</sup> Beti Suru, Soko, Adulama,

<sup>8</sup> Gati, Maresa, Sifi,

<sup>9</sup> Adorayimi, Lakisi, Aseka,

<sup>10</sup> Soraha, Ayalon, nun Hebiron. Robowami yi taa makantaxie ti Yudaya nun Bunyamin bɔxi nan ma.

<sup>11</sup> A nee yailan a fanyi ra gere ki ma. A sɔɔri xunyie lu naa, a baloe, ture, nun weni so e yi ra.

<sup>12</sup> Wure lefa nun tanbɛɛ nu na e yi ra, e senbɛ nu gbo. Yuda nun Bunyamin bɔnsɔɛɛ lu nɛ a xa yaamari bun ma na ki nɛ.

<sup>13</sup> Sɛrɛxɛdubɛɛ nun Lewikae naxa keli e xɔnyi Isirayila bɔxi birin ma, e xa fa Yudaya, e kafu Robowami ma.

<sup>14</sup> Lewikae nu bara mɛɛ e xa banxie nun e harige ra sigafe ra Yudaya nun Darisalamu,

barima Yerobowami nun a xa die mu tin e xa serexedube wali raba Alatala be.

<sup>15</sup> Yerobowami nu bara serexedubee ti kuye batudee ra geyae fari, yexee kontonyi nun ninge masolixie tixi dennaxe kuye ra.

<sup>16</sup> Isirayilaka naxee nu wama e Marigi Alatala batufe, kelife bonsoe birin, nee naxa bira Lewikae foxo ra sigafe ra Darisalamu, alako e xa serexe ba e babae Marigi Alatala be.

<sup>17</sup> Na kui e naxa Sulemani xa di Robowami xa mangeya mabanban Yudaya je saxan bun ma. Na waxati kui, e naxa jere Dawuda nun Sulemani xa kira xon ma.

<sup>18</sup> Robowami naxa Yerimoti xa di gine Mahalata doxo. Na gine findi Dawuda xa di xeme Yerimoti, nun a xa gine Abixayili, xa di gine nan na. Abixayili findi Yisayi xa di xeme Eliyabi xa di gine nan na.

<sup>19</sup> Mahalata naxa die bari a be: Yeyusu, Semaraya, nun Sahami.

<sup>20</sup> Robowami naxa Abisalomi xa di gine Maaka fan doxo. Maaka naxa Abiya, Atayi, Sisa, nun Selomiti bari a be.

<sup>21</sup> Abisalomi xa di gine Maaka nu rafan Robowami ma, dangife a xa ginee nun a xa konyi ginee birin na. Gine fu nun solomasaxan nun konyi ginee tongo senni nu na a yi ra. A naxa di xeme mxoxonen nun solomasaxan nun di gine tongo senni soto na ginee ra.

<sup>22</sup> Robowami naxa Maaka xa di Abiya findi a xa di fisamante ra. A nu wama na nan xa findi mange ra.

<sup>23</sup> A naxa xaxilimaya raba, a a xa di booree birin nasabati Yudaya nun Bunyamin taa

makantaxie kui, a fa baloe nun ginɛ gbegbe fen e bɛ.

## 12

### *Robowami xa mangɛya kanafe (Isirayila Mangɛe I 14:25-28)*

<sup>1</sup> Robowami xa mangɛya to mabanban, a tan nun Isirayilakae birin naxa Alatala xa sɛriyɛ rabolo.

<sup>2</sup> Na bara a niya Misira mangɛ Sasaki xa Darisalamu gere Robowami xa mangɛya ɲɛ suuli nde ra.

<sup>3</sup> Soori ragise wulu keren kemɛ firin nun soe ragi wulu tongo senni nan nu na a yi ra. A naxa keli Misira boxi ma e nun ɲama gbegbe ra, naxee findixi Libiyakae, Sukikae, nun Etiyopikae ra.

<sup>4</sup> A naxa nɔ Yudaya taa makantaxie ra, a so Darisalamu.

<sup>5</sup> Na temui, Annabi Semaya naxa siga Robowami yire. Yudaya yareratie fan nu na naa, barima e fa Darisalamu Sasaki xa fe nan na. A naxa a fala e bɛ, «Alatala xa masenyi nan ya: <Wo bara n nabɛɲin, n fan wo rabɛɲinma Sasaki sagoe.>»

<sup>6</sup> Isirayila mangɛ nun yareratie naxa e magoro Alatala bɛ, e fa a fala, «Alatala tinxin.»

<sup>7</sup> Alatala to a to e bara e magoro a bɛ, a naxa a masen Semaya bɛ, «E to bara e yetɛ magoro n bɛ, n mu fama e halakide. A gbe mu luxi n xa e rakisi. N ma xɔnɛ mu fama lude Darisalamu ma Sasaki saabui ra.

<sup>8</sup> Kɔnɔ e xa lu Sasaki xa nɔɛ bun ma sinden, han e xa a kolon, si gbɛtɛɛ xa mangɛya rabatufe nun Ala xa mangɛya rabatufe, naxan fan.»

<sup>9</sup> Misira mangɛ Sisaki naxa te Darisalamu gerede. A naxa naafuli birin tongo naxan nu na Alatala xa banxi nun mangɛ xa banxi kui. A naxa wure lefae fan tongo, Sulemani nu bara naxee maso xɛɛma ra.

<sup>10</sup> Mangɛ Robowami naxa e ɲɔxɔɛ yailan yɔxui ra, a e taxu sɔɔri mangɛe ra naxee mangɛ xa banxi naadeɛ makantama.

<sup>11</sup> Mangɛ nu sigama Ala xa banxi kui tɛmɔi naxɛ, sɔɔrie nu na wure lefae xaninma a mati ra. E na gɛ na ra, e man nu fa e ragbilen sɔɔri banxi kui.

<sup>12</sup> Robowami to bara a magoro Alatala bɛ, a mu gbaloe sɔɔ Alatala xa xɔnɛ saabui ra. Na waxati Ala yaragaaxui fanyi nde nu na Yudaya.

<sup>13</sup> Mangɛ Robowami mangɛya sɔɔxi tɛmɔi naxɛ, a nu bara ɲɛ tongo naani nun keren sɔɔ simaya ra. A naxa Isirayila yaamari ɲɛ fu nun solofere Darisalamu kui, Alatala taa naxan sugandi Isirayila bɔnsɔɛ birin ya ma, alako a xili xa matɔxɔ naa. Robowami nga Amonika nan nu a ra, a xili nɛ Naama.

<sup>14</sup> Robowami fe ɲaaxi raba nɛ, barima a mu Alatala fen a bɔɲɛ birin na.

<sup>15</sup> Robowami xa taruxui, a fɔle nun a rapɔɲyi birin seɓɛxi Annabi Semaya xa taruxui kui, a nun Annabi Ido xa laamatunyi masenyi seɓɛxi kui, alako mixi xa a kolon.

<sup>16</sup> Robowami to laaxira, e naxa a ragata a babae sɛɛti ma Dawuda xa taa kui. A xa di Abiya naxa ti a ɲɔxɔɛ ra.

*Abiya xa mangɛya*  
*(Isirayila Mangɛɛ I 15:1-8)*

<sup>1</sup> Yerobowami xa mangɛya ƚɛ fu nun solo-  
 masaxan nde ra, Abiya naxa ti mange ra Yudaya.

<sup>2</sup> A xa mangɛya bu nɛ ƚɛ saxan Darisalamu. A  
 nga nu xili nɛ Mikayahu, Uriyeli Gibeyaka xa di  
 ginɛ. Gere naxa sin Abiya nun Yerobowami tagi.

<sup>3</sup> Abiya naxa gere rakeli, a tan nun soori fanyi  
 xeme wulu keme naani, kɔnɔ Yerobowami naxa  
 soori fanyi xeme wulu keme solomasaxan ti a ya  
 ra.

<sup>4</sup> Abiya naxa te Semarayima geya fari, Efirami  
 geyae ma, a fa a fala, «Yerobowami nun Isirayi-  
 lakae, wo wo tuli mati n na.

<sup>5</sup> Wo mu a kolon Isirayila Marigi Alatala bara  
 Isirayila mangɛya fi Dawuda nun a xa die ma  
 abadan? Na saate mu noma kanade.

<sup>6</sup> Kɔnɔ Yerobowami, naxan findixi Dawuda xa  
 di Sulemani xa walike Nebati xa di ra naxa keli,  
 a a marigi matandi.

<sup>7</sup> Mixi rabeƚinxi ndee naxa a rabilin, e nɔɛ  
 dɛren Robowami ma, Sulemani xa di naxan mu  
 nu gexi mɔde, naxan xa maƚɔxunyi xɔn mu nu  
 kuyaxi. Na kui Robowami mu nɔ e ra.»

<sup>8</sup> «Yakɔsi, wo tixi a xa mangɛya nan kanke,  
 Alatala naxan taxuxi Dawuda bɔnsɔɛ ra. Soori  
 gbegbe na wo yi ra. Ninge masolixie fan na wo  
 yi ra, Yerobowami naxee yailanxi wo bɛ xɛɛma  
 ra. E bara findi wo xa alae ra.

<sup>9</sup> Na kui wo bara Haruna xa die rabolo, Alatala  
 naxee tixi sɛrɛxɛdubɛɛ ra. Wo bara wo yetɛ  
 findi sɛrɛxɛdubɛɛ ra, alɔ si gbetɛɛ a rabama ki  
 naxɛ. Mixi yo naxan fama tuura lanma nun  
 yɛxɛɛ kontonyi solofere ra, alako a xa na wali



raba, wo na tima serexedube ra ala nde be naxan mu findixi Ala ra.»

<sup>10</sup> «Alatala nan na muxu tan Marigi Ala ra. Muxu mu a raboloxi, muxu man bara tin Haruna xa die xa findi Alatala xa serexedubee ra, Lewikae fan xa e xa wali raba.

<sup>11</sup> Geesege yo geesege, nunmare yo nunmare, muxu serexe gan daaxie bama Alatala be, muxu surayi ganma serexe ra, muxu taami serexe sama Ala xa teebili seniyenxi fari, muxu lanpui xema daaxi radexema nunmare yo nunmare, barima muxu tan birama muxu Marigi Alatala xa seriye nan foxo ra. Kono wo tan, wo bara a rabolo.

<sup>12</sup> Ala nun a xa serexedubee nan na muxu xunyi ra. Sarae na muxu yi ra naxee noma xui xungbe ramini alako gere xa ramaxa wo xili ma. Isirayila xa die, wo naxa wo babae Marigi Alatala gere. Wo mu xunnakeli sotoma na kui.»

<sup>13</sup> Yerobowami xa soorie naxa Yudayakae bilin. Ndee nu na e ya ra, ndee nu na e xanbi ra.

<sup>14</sup> Yudayakae to a to gere na e ya ra, a man na e xanbi ra, e naxa Alatala xili e xui itexi ra, serexedubee fa sarae fe.

<sup>15</sup> Yudayakae to e xui ite, Alatala naxa Yerobowami nun Isirayilakae bonbo Abiya nun Yudayakae ya xori.

<sup>16</sup> Isirayilakae naxa e gi Yudayakae ma, Ala naxa e sa Yudaya sagoe.

<sup>17</sup> Abiya nun a xa pama naxa Isirayila xa soori fanyi wulu keme suuli faxa na gere kui.

<sup>18</sup> Na findi ne yaagi ra Isirayilakae be. Yudayakae tan xun nakeli ne, barima e babae Marigi Alatala nu bara e mali.

<sup>19</sup> Abiya naxa bira Yerobowami foxo ra, a fa taae rasuxu a yi ra, alo Beteli, Yesana, Eferon, nun e rabilinyie.

<sup>20</sup> Yerobowami mu senbe soto Abiya xa waxati. Alatala nan a bonbo, a naxa faxa.

<sup>21</sup> Konoo Abiya xa mang'eya mabanban ne a fanyi ra. Gine fu nun naani nu na a yi ra. E di xeme moxonen nun firin bari, nun di gine fu nun senni.

<sup>22</sup> Abiya xa taruxui gbetee, a naxan nabaxi nun a naxan falaxi, a sebexi Annabi Ido xa taruxui sebexi kui.

<sup>23</sup> Abiya to laaxira, e naxa a ragata a babae seeti ma Dawuda xa taa kui. A xa di Asa naxa ti a joxoe ra.

## 14

### *Asa xa mang'eya*

<sup>1</sup> Asa naxa fe fanyi raba tinxinyi kui a Marigi Alatala ya xori.

<sup>2</sup> A naxa serexebadee kana yire itexie kuye nu batuma dennaxe. A man naxa kuye gemee nun Aseri wuri masolixie kana.

<sup>3</sup> A naxa a fala Yuda bonsoe be a e xa e babae Marigi Alatala fen, e xa a xa seriye nun a xa yaamarie rabatu.

<sup>4</sup> Asa naxa kuye batude birin kana Yudaya boxi ma, a nun serexebadee surayi nu ganma dennaxe kuyee be. A xa mang'eya lu ne bonesa kui a xa waxati.

<sup>5</sup> A naxa taa makantaxie ti Yudaya, bonesa nu na boxi birin ma. Gere yo mu nu na naa na jee bun ma Alatala saabui ra.

<sup>6</sup> Asa naxa a fala Yudayakae be, «Won xa yi taae yailan alako e xa senbe soto. Won xa tetee nun wure naade ti. Han ya yi boxi findixi won gbe nan na, barima won bara won Marigi Alatala fen. Na bara a niya won xa lu bonesa kui yi waxati.» Na kui e naxa bonbo wali ra, na birin naxa sooneya.

<sup>7</sup> Yudaya soori xeme wulu keme saxan nu na Asa yi ra. Wure lefa xungbee nun tanbee nu na e yi ra. Bunyamin soori xeme wulu keme firin tongo solomasaxan fan nu na. Wure lefa lanmadie nun xalie nu na e yi ra. E birin findi gereso palamae ra.

<sup>8</sup> Sera Kusika naxa mini e gerede soori gali ra. Soori ragise keme saxan nu na e yi ra. E naxa siga han Maresa.

<sup>9</sup> Asa fan naxa siga naa e gerede. E birin naxa ti gere ki ma Sefata gulunba Maresa mabiri.

<sup>10</sup> Asa naxa a Marigi Alatala maxandi, «Alatala, i maniyɛ mu na naxan noma senbetare malide senbemaɛ ya i. Muxu Marigi Alatala, i xa muxu mali. Muxu bara muxu xaxili ti i ra yi gere xungbe xa fe ra. Alatala i tan nan na muxu Marigi Ala ra. I naxa tin mixi yo xa no i ra.»

<sup>11</sup> Alatala naxa Kusikae bonbo Asa nun Yudayakae ya xori, e naxa e gi.

<sup>12</sup> Asa nun a xa soori gali naxa bira e foxo ra han Gerara. Kusika gbege naxa faxesa. E mu no e yete sotoɗe sonon, barima Alatala nun a xa senbemaɛ nu bara ge e xun nakanade. Yudayakae naxa harige gbege xanin.

<sup>13</sup> E naxa taae birin kana Gerara rabilinyie, barima mennikae mu suusa Alatala ya ra. E naxa

harige gbegebe ba e yi ra barima bannaya nu na menni ki fanyi ra.

<sup>14</sup> E naxa xuruse kanyie fan suxu, e xurusee nun ƚɔxɔmɛe ba e yi ra, e gbilen Darisalamu.

## 15

### *Asa kuyee kanafe*

<sup>1</sup> Ala Xaxili to goro Odedi xa di Asaraya ma,

<sup>2</sup> a naxa siga Asa yire, a a masen a be, «Asa, Yudayakae, nun Bunyaminkae, wo wo tuli mati n na. Xa wo bira Alatala ƚɔxɔ ra, a fan na wo ƚɔxɔ ra. Xa wo a fen, wo a toma ne. Kɔnɔ xa wo a rabolo, a fan wo raboloma ne.

<sup>3</sup> Ne wuyaxi Isirayila mu Ala ƚiƚe fen. Serexedube mu nu na naxan e xaranma. Seriyɛ mu nu na boxi ma.

<sup>4</sup> Kɔnɔ e xa toore kui, e naxa gbilen Isirayila Marigi Alatala ma. E to a fen, a naxa tin e xa a to.

<sup>5</sup> Na waxati mixi mu nu ƚerema boƚesa kui, barima fe xɔrɔxɔe nu na boxi birin ma.

<sup>6</sup> Sie nu e boore gerema, taae nu e boore gerema. Ala nan na toore mooli birin niyaxi e ra.

<sup>7</sup> Kɔnɔ wo tan, wo wo senbe so, wo wo tun nabexi, barima wo xa wali sare fama ne ragbilende wo ma.»

<sup>8</sup> Mange Asa to Annabi Odedi xa namipɔnmɛ masenyi mɛ, a naxa limaniya, a fa kuye birin kana Yudaya nun Bunyamin boxi ma, a nun a taa naxee masoto Efirami geya yire. A man naxa Alatala xa serexebade yailan, naxan nu na hoɔmɔbanxi ya ra.

<sup>9</sup> A naxa Yudayakae nun Bunyaminkae birin malan, a nun xɔŋɛ naxee kelixi Efirami, Manasi, nun Simeyɔn bɔnsɔɛɛ xa bɔxie ma. Kabi e naxa a to Marigi Alatala nu na nee sɛɛti ma, xɔŋɛ gɛgɛbe naxa kafu e ma kelife Isirayila bɔxi ma.

<sup>10</sup> Na malanyi raba Darisalamu nɛ kike saxan nde Asa xa mangɛya ɲɛ fu nun suuli nde ra.

<sup>11</sup> Na lɔxɔɛ e naxa xuruse xungbe kɛmɛ solofere nun xuruse lanma wulu solofere ba sɛrɛɛ ra Alatala bɛ. E nee sɔtɔ na gere nan kui.

<sup>12</sup> E naxa natɛ tongo e xa e babae Marigi Alatala fen e bɔŋɛ nun e nii birin na.

<sup>13</sup> Mixi yo tondi Isirayila Marigi Alatala fende, na kanyi lan nɛ a xa faxa, dimɛdi yo, fori yo, xɛmɛ yo, xa na mu ginɛ.

<sup>14</sup> E naxa e rakali Alatala ra e xui itexi ra, e fa sarae nun feri fe.

<sup>15</sup> Yudayakae birin naxa sɛɛwa yi marakali ra, barima e a rabaxi e bɔŋɛ birin nan na. E nu bara Alatala fen sɔɔbɛ ra, a tan nan bara tin e xa a to. Alatala naxa bɔŋɛsa lu e xa bɔxi birin ma.

<sup>16</sup> Mange Asa man naxa a mama Maaka tide magoro, barima a nu bara Asera kuye yailan. Asa naxa a xa kuye yensen, a fa a gan Sediron gulunba kui.

<sup>17</sup> Kɔnɔ hali Asa to nu bara a yɛtɛ fi Alatala ma a xa simaya birin kui, a mu gɛ kuye batudee birin kanade Isirayila geyae fari.

<sup>18</sup> A naxa gɛbeti, xɛɛma, nun se gɛɛtɛ raso Ala xa banxi kui, a tan nun a baba naxee fixi Ala ma.

<sup>19</sup> Gere yo mu lu Isirayila bɔxi ma, han Asa xa mangɛya ɲɛ tongo saxan nun suuli nde.

# 16

## *Asa xa mangɛya rajɔnyi (Isirayila Mangɛɛ I 15:16-22)*

<sup>1</sup> Asa xa mangɛya jɛ tongo saxan nun senni nde, Isirayila mangɛ Baasa naxa te Yudaya gereɗe. A naxa Rama yailan, alako Yudaya mangɛ Asa nun a xa mixie naxa fɛɛɛ soto sofe ra mɛnni e xa e kerɪ.

<sup>2</sup> Asa naxa gbeti nun xɛɛma tongo Alatala xa banxi nun mangɛ xa banxi kui, a fa xɛɛrae xɛɛ Siriya mangɛ Ben Hadada yire Damasi yi masenyi ra,

<sup>3</sup> «Won xa saate xiri won tagi alo n baba nun i baba a raba ki naxe. Sanba se nan ya, xɛɛma nun gbeti, saate kana naxan ma i nun Baasa tagi, alako a xa makuya n na.»

<sup>4</sup> Ben Hadada naxa tin mangɛ Asa xa masenyi ra. A naxa a xa soori xunyie xɛɛ Isirayila taaɛ suxude. E naxa Iyono, Dana, nun Abeli Mayimi suxu, a nun taa gbetɛɛ baloe nu ragatama dennaxe Nafatali boxi ma.

<sup>5</sup> Baasa to na fe mɛ, a naxa Rama taa tife wali iti.

<sup>6</sup> Na wali to iti, mangɛ Asa naxa fa Yudayakae ra, e fa gemɛɛ nun wurie xanin, Baasa nu naxeɛ rawalima Rama. E naxa na birin nawali Geba nun Misipa tife ra.

<sup>7</sup> Na temui Annabi Xanani naxa siga Yudaya mangɛ Asa xɔn, a a fala a bɛ, «I to i xaxili ti Siriya mangɛ ra i Marigi Alatala jɔxɔɛ ra, Siriya xa soorie bara gɛ e yetɛ sɔtode i ya ra.

<sup>8</sup> Kusikae nun Libiyakae xa soori gali gbo, soori ragise nun soe na e yi ra. Kono Alatala mu e sa i sago xe i i xaxili ti a ra temui naxe?

<sup>9</sup> Alatala adamadi birin matoma ne alako a xa a kolon naxee e boxe fixi a ma. I bara lu alo xaxilitare yi fe kui. Yakosi gere luma ne i xa boxi ma temui birin.»

<sup>10</sup> Asa naxa xono na namipnonme ma, a fa a raso geeli kui, a nun mixi gbete naxee mu rafanxi a ma.

<sup>11</sup> Asa xa taruxui, a fole nun a raponyi, a sebexi Yudaya nun Isirayila mangée xa taruxui kui.

<sup>12</sup> A xa mangeya ne tongo saxan nun solo-manaani nde, fure naaxi naxa Asa suxu a sanyie ma. Na kui a mu Alatala fen, a seribae gbansan nan fen na fure xa fe ra.

<sup>13</sup> A xa mangeya ne tongo naani nun keren nde, Asa naxa laaxiraya.

<sup>14</sup> E naxa a ragata a xa gaburi gexi kui Dawuda xa taa. E naxa a bele sade nde ma, labunde fanyi nu saxi dennaxe ma. Surayi gbegebe fan naxa gan a fure be.

## 17

### *Yehosafati xa mangeya*

<sup>1</sup> Asa xa di Yehosafati naxa ti mange ra a baba joxoe ra. A naxa a senbe so Isirayila xili ma.

<sup>2</sup> A naxa soorie lu Yudaya taa makantaxie birin kui. A man naxa e lu taae kui, a baba nu bara naxee soto Yudaya nun Efirami boxi ma.

<sup>3</sup> Alatala naxa Yehosafati mali, barima a nu jere ma a baba Dawuda xa kira singe nan xon, a mu Bali kuye batu.

<sup>4</sup> A nu a baba Marigi Ala nan batuma, a bira a xa yaamarie fɔxɔ ra, Isirayila mu nu tinma naxee ra.

<sup>5</sup> Alatala naxa Yehosafati xa mangɛya mabanban, Yudayakae birin nu fama buɲae ra a xɔn. A xa naafuli nun a xili fanyi naxa gbo.

<sup>6</sup> A bɔɲɛ naxa bira Alatala fɔxɔ ra. A naxa kuye batudee kana Yudaya geyae fari, a man naxa Aseri kuye wuri daaxie kana na.

<sup>7</sup> A xa mangɛya ɲɛ saxan nde, a naxa a xa kuntigie Ben Xayili, Abadiyasi, Sakari, Netaneeli, nun Mike xɛɛ mixie xarande Yudaya taae kui.

<sup>8</sup> Lewikae xilie nan ya, naxee siga e matide: Semaya, Netaniya, Sebadaya, Asaheli, Semi-ramoti, Yonatan, Adoniya, Tobiya, Tobo Adoniya. Serɛxɛdubɛɛ xilie nan ya, naxee siga e matide: Elisama nun Yehorami.

<sup>9</sup> E naxa Alatala xa kitaabui xanin e xɔn ma, e xa Tawureta Munsa xaran mixie be Yudaya taa birin kui.

<sup>10</sup> Alatala xa yaragaaxui naxa lu si gbɛtɛɛ yi ra Yudaya rabilinyi, e mu Yehosafati gere sɔnɔn.

<sup>11</sup> Filisitakae naxa fa buɲae nun duuti ra Yehosafati xɔn. Arabue fan naxa fa yɛxɛɛ kontonyi wulu solofere kɛmɛ solofere ra, a nun sikɔtɛ wulu solofere kɛmɛ solofere.

<sup>12</sup> Yehosafati xa fe nu tema a fanyi ra. A naxa yire makantaxie ti Yudaya, a nun taa gbɛtɛɛ baloe ragatama dennaxɛ.

<sup>13</sup> Baloe gbegbe nu na a yi ra Yudaya taae kui. A xa sɔorie fan nu wuya Darisalamu.

<sup>14</sup> Na sɔorie xasabi nan ya e denbaya ki ma: fatanfe Yuda bɔnsɔɛ ra, sɔori wulu wulu mangɛ



Adina, a nun a xa sɔɔri jalama mixi wulu keme saxon.

<sup>15</sup> Mangɛ Yehoxanan nu na a sɛɛti ma, a nun xeme wulu keme firin xeme wulu tongo solomasaxan.

<sup>16</sup> Sikiri xa di Amasiya fan nu na a sɛɛti ma, a nun a xa sɔɔri jalama wulu keme firin. Amasiya nu bara a yete fi Alatala ma.

<sup>17</sup> Fatanfe Bunyamin bɔnsɔɛ ra, sɔɔri jalama Eliyada, a nun a xa sɔɔri wulu keme firin nu na. Xalie nun wure lefae nu na e yi ra.

<sup>18</sup> Yehosabadi nu na a sɛɛti ma, a nun a xa sɔɔri wulu keme wulu tongo solomasaxan. Geresose fan nu na e yi ra.

<sup>19</sup> Sɔɔrie nan na ki naxee nu na mangɛ bun ma, bafe naxee nu na Yudaya taa makantaxie kui.

## 18

### *Yehosafati nun Axabi (Isirayila Mangɛ I 22:1-28)*

<sup>1</sup> Yehosafati naxa bannaya nun binye gbegbe soto. A naxa saate xiri e nun Isirayila mangɛ Axabi tagi futi nde saabui ra.

<sup>2</sup> Ne ndee to dangi, a naxa siga Axabi yire Samari. Axabi naxa xuruse lanmae nun a xungbe gbegbe ba serexe ra a be nun a xa mixie be. A naxa a maxandi a xa bira a foxo ra sigafe ra Ramoti gerede Galadi boxi ma.

<sup>3</sup> Isirayila mangɛ Axabi naxa a fala Yudaya mangɛ Yehosafati be, «Won birin na a ra sigafe ra Ramoti Galadi boxi ma?» Yehosafati naxa a yaabi, «Iyo, i tan yo n tan yo, won birin keren.

Won ma ɲamae fan birin keren. Won birin nan sigama gere sode.»

<sup>4</sup> Yehosafati naxa a fala Isirayila mangʻe be, «Yakosi n bara i maxandi, won xa Alatala sagoe fen yi fe kui.»

<sup>5</sup> Isirayila mangʻe naxa namijonme keme naani malan, a e maxorin, «A a lanma ka a mu lanma won xa siga Ramoti gere de Galadi boxi ma?» E naxa a yaabi, «Wo te, Ala fama e sade i sagoe mangʻe.»

<sup>6</sup> Konɔ Yehosafati naxa mangʻe maxorin, «Alatala xa namijonme nde mu na be, won noma naxan maxorinde?»

<sup>7</sup> Isirayila mangʻe naxa Yehosafati yaabi, «Xeme keren peti nan be, won noma Alatala maxorinde naxan saabui ra, konɔ a mu rafan n ma, barima a gbaloe fe nan gbansan falama n ma fe ra. A mu xun nakeli fe yo falama n be. A xili Mike. Yimila xa di na a ra.» Yehosafati naxa a fala, «A mu lanma mangʻe xa yi woyen mooli fala.»

<sup>8</sup> Na kui, Isirayila mangʻe naxa a xa batula keren xili, a a fala a be, «Fa Yimila xa di Mike ra n be keren na.»

<sup>9</sup> Isirayila mangʻe nun Yudaya mangʻe Yehosafati nu doxoxi e xa kibanyie kui, mangʻe donmae ragoroxi e ma. E nu na lonyi ma, Samari taa sode de ra. Namijonmee nu na e xa masenyie tife e be.

<sup>10</sup> Kenaana xa di sedekiya nu bara feru wure daaxie yailan, a fa a fala mangʻe be, «Alatala xa masenyi nan ya: Wo Siriyakae bonboma yi ferie nan na han e sonto.»

<sup>11</sup> Namijonme birin nu na masenyi mooli nan falama e be. E naxa a fala, «Wo te Ramoti Galadi

bɔxi ma. Wo xun nakeli nan sɔtɔma, Alatala fama e sade mang'e sagoe.»

<sup>12</sup> Xɛera naxan siga Mike xilide, na naxa a fala a bɛ, «I bara a to, namijɔnmɛ birin bara lan e xa fe fanyɪ fala mang'e bɛ. I fan xa kata, wo xui xa lu keren, i xa fe fanyɪ fala a bɛ.»

<sup>13</sup> Mike naxa a fala, «Alatala jɪɲɛ na a ra. N Marigi Alatala na naxan yo masen, n na nan falama.»

<sup>14</sup> A to mang'e yire li, mang'e naxa a fala a bɛ, «Mike, a lanma ka a mu lanma muxu xa siga gere sode Ramoti Galadi bɔxi ma?» Mike naxa a yaabi, «Wo te, wo xun nakeli nan sɔtɔma. Alatala fama e sade wo sagoe.»

<sup>15</sup> Kɔnɔ mang'e naxa gbilen a fala ra a bɛ, «N jan bara a fala i bɛ sanya wuyaxi, i xa i kali nɔndi yati nan falafe ra n bɛ Alatala xili ra.»

<sup>16</sup> Mike naxa a yaabi,  
«N bara Isirayila birin to  
yensenxi geyae fari,  
alɔ xuruse rabɛɲinxie.  
Alatala xa masenyi nan ya:  
Marigi mu na yi nama bɛ.  
Kankan xa gbilen a xɔnyi bɔɲɛsa kui.»

<sup>17</sup> Isirayila mang'e naxa a fala Yehosafati bɛ, «N mu a fala xɛ i bɛ, a mu nɔma fe fanyɪ masende n ma fe ra, fo a ɲaaxi tun?»

<sup>18</sup> Na tɛmɪ Mike naxa a fala, «Yakɔsi, wo wo tuli mati Alatala xa masenyi ra. N bara Alatala to a xa kibanyi kui, a xa malekɛ gali nu tixi a yirefanyɪ nun a kɔɔla ma.

<sup>19</sup> Alatala naxa a fala, «Nde wama sigafe xaxili kobi rasode Isirayila mang'e Axabi xunyi, a xa

sa Ramoti gere Galadi boxi ma alako a xa faxa?> Nde naxa a yaabi xaxili nde ra, nde fan naxa a yaabi xaxili gbete ra.

<sup>20</sup> Na kui pinne nde naxa mini, a ti Alatala ya i, a a fala, <N tan noma ne a ra.> Alatala naxa a maxarin, <Di?>

<sup>21</sup> A naxa a yaabi, <N sigama ne, n fa wule fala mange be a xa namijonmee saabui ra.> Alatala naxa a fala a be, <A madaxu ki nan na ki. Siga, i xa sa na raba.>

<sup>22</sup> Yakosi, Alatala bara wule sa i xa namijonmee dei. Ala bara nate jaaxi tongo i xa fe ra.»

<sup>23</sup> Na temui, Kenaana xa di sedekiya naxa a maso, a Mike de ragarin, a fa a fala, «Alatala Xaxili minixi kira mundun na n ma n xa woyen i be?»

<sup>24</sup> Mike naxa a yaabi, «I fama a tode a fanyi ra, i na so i noxunfe banxie kui temui naxe.»

<sup>25</sup> Isirayila mange naxa a fala, «Wo Mike tongo, wo sa a taxu taa xunyi Amon, nun mange xa di Yowasi ra.

<sup>26</sup> Wo xa a fala, <Mange naxe wo xa yi xeme sa geeli. Wo naxa donse yo so a yi ra fo taami xuntunye nun ye han n gbilenma temui naxe xaxilisa kui.>»

<sup>27</sup> Mike naxa a fala, «Xa i gbilen xaxilisa kui, Alatala mu masenyi yo tixi n be.» A man naxa a fala, «Namae, wo n xui suxu.»

<sup>28</sup> Isirayila mange nun Yudaya mange Yehosafati naxa te Ramoti Galadi boxi gere.

<sup>29</sup> Isirayila mange naxa a fala Yehosafati be, «N na so gere kui, n donma gbete ragoroma ne n ma, kono i tan xa mange donmae ragoro i ma.»

Isirayila mangɛ naxa donma gbɛtɛ ragoro a ma, e fa siga gere sode.

<sup>30</sup> Siriya mangɛ nu bara sɔɔri ragise xunyie yaamari, «Wo naxa sɔɔri lanma nun a xungbe yo gere bafe Isirayila mangɛ ra.»

<sup>31</sup> Sɔɔri ragise xunyie to Yehosafati to, e naxa a fala, «Isirayila mangɛ nan na ki.» E naxa a rabilin a gere ki ma. Yehosafati naxa Ala maxandi, Alatala fa a demɛn. Ala naxa e makuya a ra.

<sup>32</sup> Sɔɔri ragise xunyie to a to Isirayila mangɛ mu a ra, e naxa gbilen a fɔxɔ ra.

<sup>33</sup> Na tɛmɛi sɔɔri nde naxa xali woli, na xali naxa sa a ilan Isirayila mangɛ Axabi ra, a a sɔxɔ a kanke gbuli ma a xa wure donma dɛ firinyie tagi. Mangɛ naxa sɔɔri ragise rapɛrɛma yaamari, «Gbilen xanbi, won xa mini yi gere kui. N bara maxɔnɔ.»

<sup>34</sup> Gere naxa xɔrɔxɔ na lɔxɔɛ birin. Isirayila mangɛ naxa a kilɔn a xa sɔɔri ragise ra Siriyakae ya i han nunmare. A naxa faxa soge dula tɛmɛi.

## 19

### *Yehosafati na Ala xa mangɛya bun ma*

<sup>1</sup> Yudaya mangɛ Yehosafati naxa gbilen a xɔnyi Darisalamu bɔɛsa kui.

<sup>2</sup> Annabi Xanani xa di Yehu naxa siga Yehosafati yire, a a fala a bɛ, «I mixi kobi malixi munfe ra? Alatala yaxui nɔma rafande i ma? Alatala bara xɔnɔ i ma na fe ma.

<sup>3</sup> Kɔnɔ i fan bara fe fanyi ndee raba alɔ Aseri wuri masolixie kanafe bɔxi ma, i man bara Ala fen i bɔɛ birin na.»

<sup>4</sup> Yehosafati naxa lu Darisalamu, kono a man naxa boxi ipere keli Beri Seeba, sa doro Eframigeya ra, a fa mixie ragbilen e babae Marigi Alatala ma.

<sup>5</sup> A naxa kiitisee doro Yudaya taa makantaxi birin kui.

<sup>6</sup> A naxa a fala kiitisee be, «Wo xa wo jengi sa wo xa wali xon ma a fanyi ra, barima wo mu kiiti sama mixie xa fe xa ra, wo na rabama Alatala nan be. Na kui Ala luma ne a xa seriye masen na wo be.

<sup>7</sup> Yakosi, Alatala xa yaragaaxui xa lu wo be. Wo xa wo xa wali raba soobe ra, barima won Marigi Alatala mu wama mure xon, a mu tinma wo xa mixi rafisa a boore be, a fan mu wama wo xa tinxintareya raba kobiri xa fe ra.»

<sup>8</sup> Yehosafati to gbilen Darisalamu, a naxa Lewikae, serexedubee, nun Isirayila denbaya xunyi ti kiitisee ra Darisalamu, alako Alatala xa seriye xa gere rapon pama tagi.

<sup>9</sup> A naxa e yaamari, «Wo xa wali dugutegepa nun bope fiixe ra Alatala xa yaragaaxui kui.

<sup>10</sup> Wo wo ngaxakerenyie makiitima temui naxe e xonyi faxeti fe ra, xa na mu a ra yaamari nde matandi fe ra, wo xa na birin tagi raba e be a fanyi ra alako e naxa yunubi soto Alatala mabiri, a fa xono wo nun wo ngaxakerenyie ma. Xa wo na rabama a raba ki ma, wo mu yunubi sotoma.

<sup>11</sup> Serexedube Amaraya nan na wo birin xun Alatala xa seriye xa fe ra. Sumayila xa di Sebadaya nan na wo birin xun boxi mange xa seriye xa fe ra. Yudaya gomina nan na a ra. Lewikae nan findi wo xa kiitisee ra. Wo wo

senbe so, wo xa wali a fanyi ra. Alatala xa fe fanyi rabae mali.»

## 20

### *Yehosafati Mowabakae gerefe*

<sup>1</sup> Na to dangi, Mowabakae, Amonikae, nun Mewuni naxa siga Yehosafati gerefe.

<sup>2</sup> Mixi nde naxa siga, a sa a fala Yehosafati be, «Nama xungbe na fafe i gerefe kelife baa naakiri ma, Siriya boxi ma. E na Xasason Tamari, e dennaxe ma En Gedi.»

<sup>3</sup> Yehosafati naxa gaaxu, a fa nate tongo a xa Alatala maxandi. A Yudayakae yaamari e xa sunyi suxu na xa fe ra.

<sup>4</sup> Yudayakae naxa e malan, e xa Alatala maxandi. Mixie fa na nan ma kelife Yudaya taa birin.

<sup>5</sup> Yehosafati naxa ti Yudaya nun Darisalamu nama tagi, Alatala xa banxi kui tete neene ya ra.

<sup>6</sup> A naxa a masen, «Muxu babae Marigi Alatala, i tan xa mu na Ala ra koore ma? I tan xa mu na si birin ma mange ra? Senbe birin kanyi mu i tan xa ra? I noma fe birin na.

<sup>7</sup> I tan xa mu na muxu Marigi Ala ra, naxan yi boxi mixie kerixi i xa nama Isirayila ya xori? I tan xa mu na muxu Marigi Ala ra, naxan yi boxi fixi i xanuntenyi Iburahima bonsoe ma, a xa lu e yi ra abadan?

<sup>8</sup> E naxa sabati be, e naxa i xa hromobanxi fan ti be. E bara a fala,

<sup>9</sup> «Xa fe xoroxoe muxu li, alo gere naxan fatanxi Ala xa kiiti ra, fure naaxi, xa na mu a ra kaame, muxu fama tide yi banxi ya i i ya xori, barima i

xili nan falama be. Muxu i xilima ne alako i xa muxu demen muxu xa tōore kui, i xa i tuli mati muxu ra, i xa muxu rakisi.>

<sup>10</sup> Yakōsi Amonikae, Mowabakae, nun Seyiri geya mixie, i mu tin muxu benbae xa so naxee xōnyi e mini Misira bōxi ma temui naxe, e tan, muxu benbae mu naxee sōntōxi,

<sup>11</sup> nee bara na sare ragbilen muxu ma, e xa muxu keru bōxi ma i dennaxe fixi muxu ma.

<sup>12</sup> Muxu Marigi Ala, i mu e makiitima xe? Muxu senbe bara jōn yi gali ya i naxan wama muxu gerefe. Muxu ma kolon muxu fefe naxan nabama, kōnō muxu xaxili tixi i tan nan na.»

<sup>13</sup> Yudayaka birin naxa ti Alatala ya i. E xa mamadie, e xa die, nun e xa ginse birin nu na naa.

<sup>14</sup> Na temui Alatala xaxili naxa goro Yaxasiyeli ma, Sakari xa di, Benaya xa di, Yeyiyeli xa di, Mataniya xa di. Lewika nan nu a ra naxan kelixi Asafi xa die ya ma.

<sup>15</sup> Yehosafati naxa a fala, «Yudayakae, Darisalamukae, i tan mangʻee Yehosafati, wo wo tuli mati n na. Alatala xa masenyi nan ya: <Wo naxa gaaxu, wo naxa kōntōfili yi jama xungbe ya ra, barima wo gbe gere mu ya. Ala nan ma gere a ra.

<sup>16</sup> Tina wo xa goro yi gere xili ma. E tema Sisi mabiri, wo fama e lide gulunba rapōnyi Yeruweli gbengberenyi ma.

<sup>17</sup> Hali wo mu e gere, wo xa ti na, e ya ra, wo fama a tode Alatala wo rakisima ki naxe. Yudaya nun Darisalamu, gaaxui nun kōntōfili naxa lu wo yi ra tina. Wo xa mini tun, wo nun Alatala na a ra.»»



<sup>18</sup> Yehosafati, Yudayakae, nun Darisalamukae birin naxa e igoro, e e yatagie rafelen boxi ma Alatala ya i.

<sup>19</sup> Lewikae, Kehati xa die nun Kore xa die ya ma naxa keli, e Isirayila Marigi Alatala matoxo e xui itexi ra.

<sup>20</sup> Nama naxa keli subaxe ma, e naxa siga Tekowa gbengberenyi mabiri. E nu minima temui naxe, Yehosafati naxa ti e ya ra, a fa a fala, «Yudayakae nun Darisalamukae,

Wo wo tuli mati n na.

Wo xa limaniya wo Marigi Alatala saabui ra, alako wo xa senbe soto.

Wo xa limaniya Ala xa namijonmsee saabui ra, alako wo xa xun nakeli soto.»

<sup>21</sup> Na xanbi, a naxa woyen jama be, e xa Alatala xa beetiba ndee sugandi naxee Alatala xa mangeya seniyenxi matoxoma, soorie minima taa kui temui naxe. E naxa yi tantui rasiga Ala ma, «Wo Alatala matoxo, barima a xa hinne buma ne abadan.»

<sup>22</sup> E to na matoxoe folo, Alatala naxa Amonikae, Mowabakae, nun Seyiri geya mixie ya iso naxee nu faxi Yudaya gere xili ma. E nu fa e boore bonbo.

<sup>23</sup> Amonikae nun Mowabakae naxa din Seyiri geya mixie ra, alako e xa e raton, e xa e sonto. E to ge na ra, e naxa e boore fan faxa folo.

<sup>24</sup> Yudayakae to so gbengberenyi folode, e naxa gali xungbe to, konoo e birin nu faxaxi. Binbie gbansan nan nu menni. Mixi keren mu nu kisixi e ya ma.

<sup>25</sup> Yehosafati nun a xa jama naxa xi saxan naba soori faxaxie harige xaninfe ra. E naxa

naafuli gbegbe to na, han e mu nɔ na birin xaninde.

<sup>26</sup> A xi naani lɔxɔɛ, e naxa sa e malan Beraka gulunba kui Alatala tantude. Han to e na yire xili falama Beraka na nan ma.

<sup>27</sup> Yudaya nun Darisalamu sɔɔrie naxa gbilen Darisalamu jɛlexinyi kui Yehosafati xa mangɛya bun ma. Alatala nu bara e rasɛɛwa e yaxuie sɔntofe saabui ra.

<sup>28</sup> E to so Darisalamu, e naxa siga han Alatala xa banxi kui, kɔrae nun sarae nu raberema dennaxɛ.

<sup>29</sup> Si birin to a mɛ a Alatala bara Isirayila yaxuie gere, Alatala xa yaragaaxui naxa lu e yi ra.

<sup>30</sup> Yehosafati xa mangɛya naxa lu bɔɔnsa kui a Marigi Ala saabui ra.

*Yehosafati xa mangɛya rapɔnyi  
(Isirayila Mangɛe I 22:41-51)*

<sup>31</sup> Yehosafati mangɛya soto Yudaya a jɛ tongo saxan nun suuli nan ma, a fa jɛ mɔxɔɔɛn nun suuli mangɛya raba Darisalamu. A nga nu xili nɛ Asuba, Silixi xa di gine.

<sup>32</sup> Yehosafati nu jɛrɛma a baba Asa xa kira xɔn a xa simaya birin kui, a lu Alatala xa tinxinyi kui.

<sup>33</sup> Kɔnɔ kuye batudee mu nu gɛxi kanade bɔxi kui geyae fari. Nama mu nu e bɔɔnɛ xirixi e babae Marigi Ala ra sinden.

<sup>34</sup> Yehosafati xa taruxui dɔnxɔɛ, a fɔɛ nun a rapɔnyi birin sɛbɛxi Xanani xa di Yehu xa taruxui kui, naxan toma Isirayila mangɛe xa taruxui kui.

<sup>35</sup> Na to dangi Yudaya mangɛ Yehosafati naxa saate xiri a nun Isirayila mangɛ Axasiya tagi, naxan ɲɛɛ ki ɲaaxu.

<sup>36</sup> E naxa kunkuie yailan naxee sigama Tarasisi. E naxa ndee yailan Esiyon Geberi.

<sup>37</sup> Na kui, Dodawahu Maresa xa di Annabi Eliyeseri naxa namijɔnmɛ masenyi ti Yehosafati bɛ, «I to saate xirixi i nun Axasiya tagi, Alatala i xa wali kanama nɛ.» Na na a to, a xa kunkuie naxa gan, e mu siga Tarasisi.

## 21

### *Yehorami xa mangɛya (Isirayila Mangɛ II 8:16-24)*

<sup>1</sup> Yehosafati naxa laaxiraya, e naxa a ragata a babae sɛɛti ma Dawuda xa taa kui. A xa di Yorami naxa ti a ɲɔxɔɛ ra.

<sup>2</sup> Yorami xunyae nan ya, Isirayila mangɛ Yehosafati xa die: Asaraya, Yɛxiyɛli, Sakari, Asariyahu, Mikayeli, nun Sɛfataya.

<sup>3</sup> E baba nu bara harige gɛgɛbe fi e ma, gɛbeti, xɛɛma, nun ɔɔɛ alɔ taa makantaxie Yudaya ɔɔɛ ma. Kɔnɔ a naxa mangɛya lu Yorami yi, barima a tan nan na di singe ra.

<sup>4</sup> Yehorami to ti a baba ɲɔxɔɛ ra, a fa a xa mangɛya mabanban, a naxa a xunyae birin nun Isirayila kuntigi ndee faxa santidɛgɛma ra.

<sup>5</sup> Yehorami mangɛya sɔtɔ a xa simaya ɲɛ tongo saxan nun firin nan ma, a fa ɲɛ solomasaxan mangɛya raba Darisalamu.

<sup>6</sup> A naxa ɲɛɛ alɔ Isirayila mangɛɛ darixi a ra ki naxɛ. A naxa bira Axabi xa misaali fɔxɔ ra,

barima a nu bara Axabi xa di ginε dɔxɔ. A naxa fee raba naxee mu rafan Alatala ma.

<sup>7</sup> Kɔnɔ Alatala mu tin Dawuda bɔnsɔε bade mangeya ra saate xa fe ra, a naxan tongo Dawuda bε, a falafe ra mangeya mu bama a tan nun a xa die yi ra abadan.

<sup>8</sup> A xa mangeya kui, Edon naxa Yudaya xa mangeya matandi, e fa e yetε xa mangε dɔxɔ.

<sup>9</sup> Yehorami nun a xa sɔɔri xunyie naxa siga sɔɔri ragisee kui Edonkae gereɗe. Edonkae naxa e mabilin kɔε ra, kɔnɔ Yorami nun a xa sɔɔri ragisee xunyie naxa nɔ e ra.

<sup>10</sup> Han to Edon mu tinxi lude Yudaya xa yaamari bun ma. Libina fan naxa a xa mangeya matandi. Na birin Yorami lixi nε barima a nu bara a babae Marigi Alatala rabolo.

<sup>11</sup> Yorami naxa kuye batudee yailan Yudaya geyae fari. A naxa Darisalamukae nun Yudayakae ratantan na yanfanteya ra.

<sup>12</sup> Annabi Eli naxa keedi rasanba a ma naxan a falaxi, «I baba Dawuda Marigi Alatala xa masenyi nan ya: I to mu i jεrεxi i baba Yehosafati nun Yudaya mange Asa xa kira xɔn ma,

<sup>13</sup> i i jεrεxi Isirayila mangεε nan ma kira xɔn, i Yudayakae nun Darisalamukae ratantan Ala rabolofe ra alɔ Axabi bɔnsɔε a rabaxi ki naxε, i pan man fa i xunya fafaxakerenyie faxa naxee nu fisa i tan bε,

<sup>14</sup> Alatala fama nε fure jaaxi ra i xa jama ma, a nun i xa die, i xa ginεε, i xa xurusee,

<sup>15</sup> a nun i tan ma. Na fure jaaxi xunmasama nε lɔxɔ yo lɔxɔ i furi kui han a bula.»

<sup>16</sup> Filisitakae nun Arabue naxee nu sabatixi Kusikae fe ma, Alatala naxa nee rakeli Yehorami gere xili ma.

<sup>17</sup> E naxa siga Yudaya, e fa mangɛ harige birin tongo, a xa die nun a xa ginɛɛ. E naxa a xa di lanma Yehowaxasi gbansan lu na.

<sup>18</sup> Na gere dangi xanbi, Alatala naxa Yorami fura a furi ma, fure ra, naxan mu yalanma.

<sup>19</sup> Na tɔɔre xun nu fa masa lɔxɔ yo lɔxɔ je firin bun ma, han Yorami furi naxa bula, a faxa tɔɔre jaaxi kui. A xa nama mu surayi gan a be binyɛ daaxi ra alo e a rabaxi a babae be ki naxɛ.

<sup>20</sup> A mangeya soto a je tongo saxan nun firin nan ma, a fa je solomasaxan mangeya raba Darisalamu. A to faxa, mixi yo mu kinikini a ma. E naxa a ragata Dawuda xa taa kui, kɔnɔ e mu tin a sade mangɛe xa gaburie yire.

## 22

### *Axasiya xa mangeya*

*(Isirayila Mangɛe II 8:25-29, 9:27-29)*

<sup>1</sup> Darisalamukae naxa Yorami xa di lanma Axasiya ti Yehorami jɔxɔɛ ra. Arabue nu bara a xa di booree faxa. Yorami xa di Axasiya findi Yudaya mangɛe ra na ki nɛ.

<sup>2</sup> Axasiya mangeya soto a je tongo naani nun firin nan ma. A mangeya raba Darisalamu je keren. A nga nu xili nɛ Atalaya, Omiri xa di gine nan nu a ra.

<sup>3</sup> Axasiya fan naxa a jere Axabi bɔnsɔɛ xa misaali ma, barima a nga nu marasi jaaxi nan fima a ma.

<sup>4</sup> A naxa fee raba naxee mu rafan Alatala ma, alo Axabi bɔnsɔɛ a raba ki naxɛ. A baba faxa xanbi, Axabi rasimae nu luma a ratantan na.

<sup>5</sup> Na bara a niya Axasiya xa bira Isirayila mangʻe Axabi xa di Yehorami fɔxɔ ra, e xa siga Siriya mangʻe Xasayeli gerede Ramoti Galadi bɔxi ma. Siriyakae naxa Yorami maxɔnɔ na gere kui.

<sup>6</sup> Siriyakae to a maxɔnɔ Rama, Yorami naxa gbilen Yisireeli a dandande. Gere to jɔn Isirayila nun Siriya mangʻe Xasayeli tagi, Yudaya mangʻe Yorami xa di Asaraya naxa goro Yisireeli Axabi xa di Yorami xɛɛbude, barima a nu maxɔnɔxi a jaaxi ra.

<sup>7</sup> Ala xa maragiri kui, Axasiya to fa Yorami yire, na nan findi Axasiya bɛ bɔnɔɛ ra. A to so na, a tan nun Yehorami naxa mini sigafe ra Nimisi xa di Yehu yire. Alatala nu bara Yehu sugandi a xa Axabi bɔnsɔɛ sɔntɔ.

<sup>8</sup> Yehu nun Axabi bɔnsɔɛ xa gere kui, Yehu naxa Yudaya kuntigie nun Axasiya xa mamadie li naa, a naxa e faxa. Axasiya xa mamadie nu na Axasiya xa yaamari nan bun ma.

<sup>9</sup> E naxa Axasiya fen, e naxa a suxu Samari a nu nɔxunxi dennaxɛ. E naxa fa a ra Yehu yire, e fa a faxa. Na xanbi, e naxa a ragata, barima e nu a falama nɛ, «Yehosafati xa di na a ra, naxan nu Alatala fenma a bɔjɛ birin na.» Axasiya xa mixi yo mu nu na naxan nɔma findide mangʻe ra.

*Mangʻe gine Atalaya xa mangʻeya  
(Isirayila Mangʻe II 11:1-3)*

<sup>10</sup> Axasiya nga Atalaya to a to a xa di bara faxa, a naxa keli, a mangʻe xa die birin faxa Yudaya.

<sup>11</sup> Kɔnɔ mangɛɛ xa di ginɛ Yehoseeba, naxa Axasiya xa di Yowasi tongo gundo ra mangɛɛ xa die ya ma Atalaya nu wama naxee faxafe, a fa a xanin ginɛ di maxurui nde xɔn, a diyɔrɛ nun na di maxurui nɔxun hɔrɔmɔbanxi konkoe nde kui. Mangɛɛ Yehorami xa di ginɛ Yehoseeba, sɛrɛxɛdubɛ Yehoyada xa ginɛ, Axasiya xunya ginema, Yowasi nɔxun na ki nɛ Atalaya ma, a mu nɔ a faxade.

<sup>12</sup> E Yowasi nun a xuru mixie nɔxun nɛ, Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui jɛ senni bun ma. Na waxati, Atalaya nan nu bɔxi yamarima.

## 23

### *Yowasi xa mangɛɛya (Isirayila Mangɛɛ II 11:4-20)*

<sup>1</sup> Nɛ solofere nde ra, Yehoyada naxa limaniya xɔrɔxɔɛ tongo, a saate xiri a nun mixi keme xunyiɛ tagi: Yeroxama xa di Asaraya, Yehoxanan xa di Sumayila, Obedo xa di Asaraya, Adaya xa di Maaseya, nun Sikiri xa di Elisafati.

<sup>2</sup> A naxa Yudaya ijɛrɛ, a naxa Lewikae nun denbaya xunyiɛ xanin Darisalamu, naxee nu na Yudaya taaɛ kui.

<sup>3</sup> Na jama naxa saate tongo mangɛɛ bɛ Ala xa banxi kui. Yehoyada naxa a masen, «Mangɛɛ xa di nan ya. A tan nan fama mangɛɛya sɔtɔde alɔ Alatala a masenxi ki naxɛ Dawuda bɔnsɔɛ xa fe ra.

<sup>4</sup> Wo naxan nabama, sɛrɛxɛdubɛɛ nun Lewikae naxee walima malabui lɔxɔɛ, a xundɛ singe xa hɔrɔmɔbanxi sode dɛɛ kanta.

<sup>5</sup> Xunde firin nde xa lu mange banxi kui. Xunde saxan nde xa lu Yesodi xa naade ra. Nama tan fama lude Alatala xa banxi tete nan kui.

<sup>6</sup> Mixi yo naxa so Alatala xa banxi kui, fo serexedubee nun Lewikae naxee walima naa. Nee nan noma sode, barima seniyentoe nan e ra, kono pama tan mu noma sode naa kui.

<sup>7</sup> Lewikae xa mange bilin, santidegema suxuxi e yi ra. Mixi yo naxan katama a xa so na banxi kui, wo a faxa. Wo xa lu mange seeti ma a so temui nun a mini temui.»

<sup>8</sup> Lewikae nun Yudayakae birin naxa bira serexedube Yehoyada xa yaamari foxo ra. Kankan naxa bira a xa xunde foxo ra, naxan soma banxi kui malabui loxo nun naxan minima na loxo. Serexedube Yehoyada mu tin xunde yo xa ba na wali kui.

<sup>9</sup> Serexedube Yehoyada naxa tanbee nun wure lefa xungbee nun a lanmae so mixi keme xunyie yi ra. Na tanbee nun makanta see nu findixi mange Dawuda nan gbe ra, naxee nu ragataxi Ala xa banxi kui.

<sup>10</sup> A naxa pama birin ti a yire, e xa geresose na e yi ra, kelifa banxi yirefanyi ma, sa doxo banxi kola ra, kelifa serexebade ma, sa doxo banxi kanke ra, alako e xa mange bilin.

<sup>11</sup> E naxa mange xa di ramini kene ma, e mange tonxuma sa a xun ma, e Ala xa saate sebexi so a yi ra, e ture surusuru a xunyi ma, e fa a masen e xui itexi ra, «Simaya xa lu mange be!»

<sup>12</sup> Atalaya to pama xui me mange matoxo ra a itexi ra,

<sup>13</sup> a naxa pama sagata Ala xa horomobanxi. Menni, a naxa mange to, a tixi horomobanxi



sanyie seeti ma sode de ra, yareratie nun sara fee tixi a seeti ma, Yudaya jama seewaxi, sarae nu fema, beetibae nu beeti bama korae xue ra. Atalaya naxa a xa donma iboo xone kui, a fa a fala, «Yanfanteya, yanfanteya!»

<sup>14</sup> Na temui, serexedube Yehoyada naxa soori keme xunye ramini, a fa e yaamari, «Wo xa a ramini be kui, wo xa a faxesantidegema ra. Naxan yo birama a foxo ra, wo na kanyi fan faxes.» Serexedube nu bara a fala, «Wo naxa a faxes Alatala xa banxi kui de.»

<sup>15</sup> E naxa a suxu mange xa banxi naade ra naxan xili «Soe naade,» e fa a faxes menni.

<sup>16</sup> Yehoyada naxa saate tongo, a tan yo, jama yo, mange yo, e birin xa findi Alatala xa jama ra.

<sup>17</sup> Nama birin naxa so Bali kuye xa banxi kui, e fa na kuyee nun serexebadee kana. E naxa Bali xa serexedube Matan suxu, e a faxes serexebade yire.

<sup>18</sup> Yehoyada naxa serexedubee nun Lewikae yaamari e xa Alatala xa banxi wali suxu alo Dawuda nu bara a fala e be ki naxe. E birin nu itaxunxi xunde kima, e xa serexe gan daaxi ba Alatala be alo a sebexi Tawureta Munsa kui ki naxe. Dawuda nu bara a fala na birin xa raba tantui nun beeti ra.

<sup>19</sup> Yehoyada naxa yire kantee ti horomobanxi naadee ra alako mixi seniyentare yo naxa so menni.

<sup>20</sup> A naxa soori keme xunye, kuntigie, yareratie, nun jama birin maxili e xa mange mati kelifa Alatala xa horomobanxi, han mange

xa banxi. E naxa mange raso naade xungbe ra, e fa a doxo mange kibanyi kui.

<sup>21</sup> Nama birin naxa seewa, taa naxa lu bojesa kui, Atalaya faxa xanbi santidegema ra.

## 24

### *Yehowasa Ala xa hɔrɔmɔbanxi yailanfe (Isirayila Mang'ee II 12:1-17)*

<sup>1</sup> Yehowasa mang'eya soto a xa simaya je solofere nan ma, a fa je tongo naani mang'eya raba Darisalamu. A nga xili Sibiya, Beriseebaka nan nu a ra.

<sup>2</sup> Serexedube Yehoyada xa waxati, Yehowasa naxa lu tinxinyi kui Alatala ya i.

<sup>3</sup> Yehoyada naxa gine firin fen Yowasi be. A di xemee nun di ginee soto na kui.

<sup>4</sup> Na to dangi, Yowasi naxa a janige a xa Alatala xa banxi yailan.

<sup>5</sup> A naxa serexedube nun Lewikae malan, a a fala e be, «Wo siga Yudaya taae kui nun Isirayila boxi ma je yo je kobiri malande, alako wo xa wo Marigi Ala xa banxi yailan. Wo xa gbata yi wali ra.» Kono Lewikae mu a suxu sobe ra.

<sup>6</sup> Mange naxa serexedube kuntigi Yehoyada xili, a a maxorin, «Munfe ra i mu Lewikae karax-axi e xa duuti maxili Yudaya nun Darisalamu, alo Alatala xa konyi Munsa a yamari ki naxe, nun Isirayila nama fan tin a ra ki naxe Ala xa hɔrɔmɔlingira xa fe ra, seedenoxoya na dennaxe?»

<sup>7</sup> Atalaya, mange gine jaaxi nun a xa die nu bara se seniexie birin ba Alatala xa banxi kui, e xa nee rawali Bali kuyee be.

<sup>8</sup> Na kui, mangɛ naxa a fala a kankira xa yailan, a xa dɔxɔ Alatala xa banxi naade ra tande.

<sup>9</sup> Marakolonyi naxa ti Yudaya nun Darisalamu, a kankan lan a xa fa kɔbiri ra Alatala bɛ, alɔ Alatala xa konyi Munsu nu bara Isirayila yaamari a ra ki naxɛ gbengberenyi ma.

<sup>10</sup> Kuntigie nun jama birin naxa tin na ra, e naxa fa kɔbiri ra, e a sa kankira kui han a a rafe.

<sup>11</sup> Kankira to rafe kɔbiri ra, e naxa a xanin Lewikae xɔnma alako nee xa a kui ife kolon mangɛ xili ra. Mangɛ xa sɛbeli ti nun sɛrɛxɛdubɛ kuntigi fɛ mati naxa kankira iba. E to gɛ, e man naxa kankira dɔxɔ a dɔxɔde. E nu na rabama nɛ lɔxɔ yo lɔxɔ. Kɔbiri gbegbe naxa sɔtɔ na kui.

<sup>12</sup> Mangɛ nun Yehoyada nu na kɔbiri soma walikɛ xunyie nan yi ra, e xa nu walikɛɛ sare fi a ra. Walikɛɛ nu na naxɛɛ gɛmɛ masolima, naxɛɛ kamudɛri wali rabama, naxɛɛ wure nun yɔxui rawalima Alatala xa banxi yailanfe ra.

<sup>13</sup> Wali naxa sɔɔnɛya walikɛɛ wakili saabui ra. Ala xa hɔrɔmɔbanxi naxa gbilen a xa tofanyi singe ma, nde naxa sa a sɛnbɛ xun ma.

<sup>14</sup> E to gɛ na wali ra, e naxa kɔbiri dɔnxɔɛ ragbilen mangɛ nun Yehoyada ma. Mangɛ naxa se gbɛtɛɛ yailan na kɔbiri ra, naxɛɛ nu rawalima Alatala xa banxi kui, alɔ gbɛti pɔɔti nun xɛɛma pɔɔti, a nun yirabaseɛ naxɛɛ nu rawalima sɛrɛxɛ gan daaxi bafe ra. Sɛrɛxɛ gan daaxie nu bama Alatala xa banxi kui Yehoyada xa simaya birin kui.

<sup>15</sup> Yehoyada xa simaya to kamali a fanyi ra, a naxa laaxiraya. A xa simaya nu bara siga han jɛ kɛmɛ jɛ tongo saxan.

<sup>16</sup> E naxa a ragata Dawuda xa taa kui bɔxi mangɛ fɛ ma, barima a nu bara fe fanyi raba Isirayila bɔxi ma Ala nun a xa banxi bɛ.

<sup>17</sup> Yehoyada to faxa, Yudaya kuntigie naxa fa mangɛ yire, e fa e felen bɔxi ma a bun ma. Na kui, mangɛ naxa a tuli mati e xa marasi ra.

<sup>18</sup> E naxa e babae Marigi Alatala xa banxi rabɛpin, e fa tuubi Aseri kuyee bɛ. Alatala naxa xɔnɔ Yudaya nun Darisalamu ma e xa yunubie xa fe ra.

<sup>19</sup> Alatala naxa namipɔnmɛɛ xɛɛ e xɔn a xa sɛriyɛ ra, kɔnɔ e mu tin e tuli matide na masenyi ra.

<sup>20</sup> Ala Xaxili naxa lu sɛrɛxɛdubɛ Yehoyada xa di Sakari ma, a fa a masen pama bɛ, «Ala xa masenyi nan ya: Munfe ra wo na n tan Alatala xa sɛriyɛ matandife? Wo xa fe yo mu sɔɔneyama, barima wo bara n tan Alatala rabɛpin. N fan fama wo rabɛpinde na nan ma.»

<sup>21</sup> Na kui, pama naxa natɛ tongo e xa Sakari yanfa. Na naxa a niya mangɛ xa yaamari fi e xa Sakari magɔnɔ gɛmɛ ra Alatala xa banxi tɛtɛ kui han a xa faxa.

<sup>22</sup> Mangɛ Yowasi nu bara nɛɛmu Sakari baba Yehoyada xa hinne ma, a naxan naba a bɛ. A Sakari faxa. Beenu Sakari xa faxa a yi nan masen, «Alatala xa i fɔxi to, a xa i sare ragbilen i ma.»

<sup>23</sup> Nɛ keren to dangi, Siriya sɔɔri gali naxa Yowasi gere. E naxa so Yudaya nun Darisalamu, e naxa kuntigi birin faxa, e fa e harige xanin Damasi mangɛ xɔn ma.

<sup>24</sup> Siriya soorie mu nu wuya, kono Alatala nan Yudaya soori gali xungbe sa e sagoe, barima Yudayakae nu bara e babae Marigi Alatala rabepin. Ala Siriyakae rawali ne alako Yowasi xa naxankata.

<sup>25</sup> Siriyakae nu bara Yowasi maxono gere kui. E naxa gbilen e xonyi, Yowasi tan nu toorofo na temui a xa sade ma. A xa waliksee naxa nate tongo e xa a faxa, barima a nu bara serexedube Yehoyada xa di faxa. E naxa a faxa a xa sade ma. Nama naxa Yowasi ragata Dawuda xa taa kui, kono e mu tin a ragatade mangʻee xa gaburie yire.

<sup>26</sup> Mixie xilie nan ya naxee Yowasi yanfa: Amonika Simeyata xa di Sabadi, nun Mowabaka Simiriti xa di Yosabadi.

<sup>27</sup> Folo a xa die xilie ma, namiponme masenyi wuyaxie naxee ti a xa fe ra, a sa doro Ala xa banxi wuli ra a naxan naba, na birin sebexi mangʻee xa taruxui kui. A xa di Amasiya naxa ti a noxo ra.

## 25

### *Amasiya xa mangeya (Isirayila Mangʻee II 14:1-20)*

<sup>1</sup> Amasiya mangeya soto a xa simaya ne moxoren nun suuli nan ma, a fa ne moxoren nun solomanaani mangeya raba Darisalamu. A nga nu xili ne Yehowadin. Darisalamuka nan nu a ra.

<sup>2</sup> Amasiya naxa pere Alatala xa tinxinyi ra, kono a mu a raba a bope birin na.

<sup>3</sup> A xa mangɛya to mabanban, a naxa walikɛɛ faxa naxee a baba faxa a xa mangɛya kui.

<sup>4</sup> Kɔnɔ a mu na walikɛɛ xa die tan faxa, barima Alatala xa yaamari sɛbɛxi Tawureta Munsa kui, «Baba mu lan a xa faxa a xa di xa yunubi xa fe ra. Di fan mu lan a xa faxa a baba xa yunubi xa fe ra. Kankan lan a xa faxa a yete nan ma yunubi xa fe ra.»

<sup>5</sup> Amasiya naxa Yudayakɛ malan, a fa e ti e xabilɛ ki ma. A naxa mixi wulu xunyie nun mixi kɛmɛ xunyie sugandi Yuda nun Bunyamin bɔnsɔɛ bɛ. A to xɛmɛ kɔnti naxee nu bara gɛ jɛ mɔxɔpɛn sɔtɔde, a naxa xɛmɛ wulu kɛmɛ saxan sɔtɔ naxee fata tanbɛ nun wure lefa ra gere kui.

<sup>6</sup> A man naxa kɔbiri fi Isirayila sɔɔri jalama mixi wulu kɛmɛ ma alako nee xa sa e xun.

<sup>7</sup> Ala xa mixi nde naxa fa, a fa a fala a bɛ, «Mangɛ, i naxa Isirayila sɔɔri gali xanin, barima Alatala mu Isirayila nun Efirami bɔnsɔɛ bɛ.

<sup>8</sup> Xa i e xanin gere sode, hali i gere so a mɔɔli birin na, Ala fama nɛ i lude i yaxuie sagoe. Senbɛ na Ala nan yi ra mixi malife ra xa na mu a ra mixi ralɔɔsife ra.»

<sup>9</sup> Amasiya naxa a fala Ala xa mixi bɛ, «N jan bara gbeti kilo wulu saxan kilo kɛmɛ naani so e yi ra.» Ala xa mixi naxa a yaabi, «Alatala nɔma i kide dangife na ra.»

<sup>10</sup> Na kui, Amasiya naxa Efirami sɔɔrie rag-bilen e xɔnyi. E naxa gbilen e xɔnyi, kɔnɔ e bɔjɛ nu texi Yudaya xili ma.

<sup>11</sup> Amasiya naxa a senbɛ so, a fa a xa sɔɔri gali rapɛrɛ gere kui. E naxa Seyirika wulu fu faxa gulunba kui fɔxɔɛ jinma dennaxɛ.

<sup>12</sup> Yudaya soorie naxa Seyirika wulu fu gbete suxu, e naxa e xanin gelenyi fari, e fa e radin ye, e faxesa.

<sup>13</sup> Eframikae, Amasiya naxee ragbilen e xonyi, nee naxa bagan Yudaya taae ma kelife Samari ma, sa doxo Beti Xoron na. E naxa mixi wulu saxan faxesa, e fa mennikae harige xanin e xun ma.

<sup>14</sup> Amasiya to ge Edonkae bonbode, a naxa fa e benba Seyiri xa kuyee ra, a e findi a xa alae ra. A naxa e batu, a surayi gan e be serexe ra.

<sup>15</sup> Na kui Alatala naxa xono Amasiya ma, a fa namiponme xee a yire a falafe ra, «Munfe ra i yi sie xa kuyee batuxi, naxee mu nu noma e xa nama ratangade i ma?»

<sup>16</sup> A to na woyenyi fala a be, Amasiya naxa a maxorin, «Muxu bara i ti mange rasima ra? Yi masenyi lu na, xa i mu wama gbaloe xon.» Namiponme naxa a xa masenyi rapon, «N bara a kolon Ala bara nate tongo a xa i sonto, barima i bara kuyee batu, i man bara tondi n ma marasi ramede.»

<sup>17</sup> Amasiya to ge marasi fende mixi gbete ra, a naxa xerae xee Isirayila mange Yowasi ma, Yehowaxasi xa di, «Fa, won xa fa gere.»

<sup>18</sup> Isirayila mange Yowasi naxa a yaabi, «Liban tunbe di naxa xera xee Liban sediri wuri xungbe ma a falafe ra, <I xa di gine fi n ma di ma.> Na dangi xanbi Liban wulai sube nde naxa tunbe maboron.

<sup>19</sup> I naxe i bara no Edon na. I bara i yete igbo na fe ma. I naxan nabama, i xa lu i xonyi. Munfe ra i wama jaxankate fenfe? I fama birade, i tan nun Yuda bonsode!»

<sup>20</sup> Ala naxa a niya Amasiya xa tondi na woyenyi ra, barima a nu wama a lufe a yaxuie sagoe a xa Edon kuye batui xa fe ra.

<sup>21</sup> Isirayila mangʻe Yowasi naxa te Yudaya mangʻe Amasiya gereḁe. Na gere naxa raba Beti Semesi Yudaya boxi ma.

<sup>22</sup> Isirayila naxa no Yudaya ra, Yudayakae birin naxa e gi e so e xonyi.

<sup>23</sup> Isirayila mangʻe Yowasi naxa Yudaya mangʻe Amasiya findi geelimani ra Beti Semesi. A naxa a xanin Darisalamu, a menni tete kanke ya keme rabira kelife Eframi naade ma, sa doxo Tuxui naade ra.

<sup>24</sup> A naxa xema, gbeti, nun yirabase birin tongo Ala xa banxi kui, Obedo Edon jengi nu saxi naxee xon ma. A man naxa mangʻe xa naafuli tongo a xa banxi kui. A naxa mixi ndee fan tongo, a gbilen Samari.

<sup>25</sup> Isirayila mangʻe Yowasi, Yehowaxasi xa di to faxa, Yudaya mangʻe, Yowasi xa di Amasiya xa mangʻeya xon man naxa kuya je fu nun suuli.

<sup>26</sup> Amasiya xa taruxui, a foḁe nun a raponyi birin sebexi Yudaya nun Isirayila mangʻee xa taruxui kui.

<sup>27</sup> Alatala to Amasiya rabepin, yanfe naxa a suxu Darisalamu. A naxa a gi a siga Lakisi, kono mixi ndee naxa siga a foxo ra, e a faxa menni.

<sup>28</sup> E naxa a fure xanin soee fari, e a ragata a babae fe ma Yudaya mangataa.

## 26

*Osiyasi xa mangʻeya  
(Isirayila Mangʻee II 14:21-22, 15:1-7)*



<sup>1</sup> Yudayakae naxa Osiyasi ti mangɛ ra a baba Amasiya ɲɔxɔɛ ra. A nu bara ɲɛ fu nun senni soto na waxati.

<sup>2</sup> A baba to taa masara, Osiyasi naxa Elata taa raso Yudaya xa mangɛya bun ma.

<sup>3</sup> Osiyasi mangɛya soto a ɲɛ fu nun senni nan ma, a fa ɲɛ tongo suuli nun firin mangɛya raba Darisalamu. A nga nu xili nɛ Yekoliya. Darisalamuka nan nu a ra.

<sup>4</sup> A ɲɛrɛ nɛ Alatala xa tinxinyi kui alo a baba Amasiya.

<sup>5</sup> Osiyasi naxa Ala yaragaaxuiya matinkan Annabi Sakari saabui ra. Alatala nu luma xaxili fanyi fi ra Sakari ma laamatunye kui. Osiyasi xa fe birin naxa sɔɔnɛya, barima a nu Alatala waxɔnfe fenma.

<sup>6</sup> A to siga Filisitakae gereɗe, a naxa Gati, Yabine, nun Asidodi tɛtɛɛ rabira. A naxa taɛɛ ti Asidodi bɔxi ma Filisitakae ya ma.

<sup>7</sup> Ala naxa a mali Filisitakae gereɗe, a nun Arabue naxee nu sabatixi Guru Bali, a nun Mayonkae.

<sup>8</sup> Mayonkae naxa duuti ba Osiyasi bɛ, naxan senbɛ xa gboe nu bara kolon han Misira bɔxi ma.

<sup>9</sup> A naxa koore banxi senbɛmae ti Darisalamu Tuxui naade nun Gulunba naade xun ma.

<sup>10</sup> A naxa yire makantadee ti daaxa. A naxa kɔlonye fan ge na, barima xuruse gbeɗbe nu na a yi ra. A xa walikɛɛ nu walima naa mɛrɛ fanyie ma, ndee fan nu mɛɛnima naa wɛni bilie ma Karemele geyae fari. Bɔxi rawalife nu rafan a ma.

<sup>11</sup> Sɔɔri gali nu na Osiyasi yi ra, naxee nu na mangɛ xa mixi Xananiya xa yaamari bun ma.

Sɛbɛliti Yeyiyeli nun yarerati Maaseya nu bara na gali itaxun a xundɛ ki ma.

<sup>12</sup> Denbaya kanyi mixi wulu firin kɛmɛ senni nan nu yi sɔɔri palamae rapɛrɛma.

<sup>13</sup> Sɔɔri palama wulu kɛmɛ saxan nun solofere kɛmɛ suuli nu na naa, naxee nu mangɛ malima a yaxuie gerede.

<sup>14</sup> Osiyasi naxa wure lefae, tanbɛɛ, tunde lɛbɛrɛɛ, tabe makoto see, xalie, nun laatie so e yi ra.

<sup>15</sup> Xaxilima ndee naxa a mali xalie nun gɛmɛ xungbe woli see yailande Darisalamu. E naxa e dɔxɔ yire itexie fari. Na bara a niya a xa xili gbe sɔtɔ han yire makuye. Ala nu a malima na birin kui alako a xa sɛnbɛ sɔtɔ.

<sup>16</sup> Kɔnɔ a xa mangɛya to gɛ mabanbande, a naxa a yetɛ igbo. A naxa a Marigi Alatala xa seriye rabɛɲin, a so Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui surayi gande sɛrɛxɛbade fari.

<sup>17</sup> Sɛrɛxɛdubɛ, Asaraya naxa bira a fɔxɔ ra, a nun Alatala xa sɛrɛxɛdubɛ tongo solomasaxan.

<sup>18</sup> Yi xɛmɛ gbangbalanyie naxa yi wɔyɛnyi xɔrɔxɔɛ fala Osiyasi bɛ, «Surayi ganfe sɛrɛxɛ ra na mu findi i tan Osiyasi xa wali ra. Sɛrɛxɛdubɛɛ nan ma wali na ra. Haruna xa die sugandixi nɛ Ala bɛ e xa na wali raba. I tan xa mini hɔrɔmɔbanxi kui, barima i bara Ala xa seriye matandi. Na fe mu findima xun nakeli ra i bɛ Marigi Alatala ya i.»

<sup>19</sup> Osiyasi bɔɲɛ naxa te sɛrɛxɛdubɛɛ xili ma. Surayi sa se nu na a bɛlɛxɛ i. Kunɛ naxa mini a tigi ma keren na sɛrɛxɛdubɛɛ ya xɔri, Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui, surayi ganma sɛrɛxɛbade

naxan ma.

<sup>20</sup> Serɛxɛdubɛ Asaraya nun a booree to na kune to a tigi ma, e naxa a ramini tande mafuren. A tan fan yetɛ yati naxa gbata minife ra, barima Alatala nu bara a bɔnbɔ.

<sup>21</sup> Mangɛ Osiyasi naxa findi kune kanyi ra, han a faxa temui. A naxa lu banxi nde kui a kerenyi ma, barima kune kanyi mu lan a xa so Alatala xa banxi kui. A xa di Yotami naxa mangɛya sɔto, a fa lu mangɛ banxi kui, a pama yaamari.

<sup>22</sup> Osiyasi xa taruxui dɔnxɔɛɛ, a fɔlɛ nun a rapɔnyi, a birin seɓɛxi Amosu xa di Annabi Esayi xa kitaabui kui.

<sup>23</sup> Osiyasi to laaxiraya, e naxa a ragata gaburi kui mangɛɛ xa bɔxi nde ma, barima e nu a falama nɛ, «Kune kanyi na a ra.» A xa di Yotami naxa ti mangɛ ra a pɔxɔɛ ra.

## 27

### *Yotami xa mangɛya (Isirayila Mangɛɛ II 15:32-38)*

<sup>1</sup> Yotami mangɛya sɔto a pɛ mɔxɔpɛn nun suuli nan ma, a fa pɛ fu nun senni mangɛya raba Darisalamu. A nga nu xili Yerusa, Sadɔki xa di ginɛ.

<sup>2</sup> A pɛrɛ nɛ Alatala xa tinxinyi kui. A bira nɛ a baba Osiyasi xa misaali fɔxɔ ra, kɔnɔ a tan mu so Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui serɛxɛ dubama dennaxɛ. Na waxati pama tan mu nu a xa wali paxaxi luma.

<sup>3</sup> Yotami naxa Alatala xa hɔrɔmɔbanxi naade nde yailan, naxan nu na fuge ra. A man naxa banxi gbege ti Ofeli tɛtɛ kui.

<sup>4</sup> A naxa taae ti Yudaya geyae yire, a nun koore banxie wondie kui.

<sup>5</sup> A naxa Amoni mangʻe gere, a nɔ a ra. Amonikae naxa yi duuti fi jɛ saxan bun ma: gbeti kilo wulu saxan keme naani, mengi maniyɛ busali wulu tongo naani, fundenyi maniyɛ busali wulu tongo naani.

<sup>6</sup> Yotami naxa sɛnbɛ sɔtɔ a fanyi ra, barima a bara jɛrɛ a Marigi Alatala xa kira xɔn ma.

<sup>7</sup> Yotami xa taruxui dɔnxɔɛɛ, a xa gereɛ nun a xa walie, nee birin sɛbɛxi Isirayila nun Yudaya mangʻee xa taruxui kui.

<sup>8</sup> A mangʻeya sɔtɔ a jɛ mɔxɔjɛn nun suuli nan ma, a fa jɛ fu nun senni mangʻeya raba Darisalamu.

<sup>9</sup> Yotami to laaxiraya, e naxa a ragata Dawuda xa taa kui. A xa di Axasi naxa ti a jɔxɔɛ ra.

## 28

### *Axasi xa mangʻeya (Isirayila Mangʻee II 16:1-9)*

<sup>1</sup> Axasi mangʻeya sɔtɔ a jɛ mɔxɔjɛn nan ma, a fa jɛ fu nun senni mangʻeya raba Darisalamu. A mu lu Alatala xa tinxinyi kui, alo a baba a raba ki naxɛ.

<sup>2</sup> A naxa jɛrɛ Isirayila mangʻee foxi, a Bali kuyee yailan yɔxui ra.

<sup>3</sup> A naxa surayi gan sɛrɛxɛ ra Hinoma xa die xa gulunba kui. A man naxa a xa die gan tɛ ra, e xa findi sɛrɛxɛ ra. Alatala sie naxee kerixi Isirayila, e nu na fe raharamuxi mɔɔlie nan nabama.

<sup>4</sup> Axasi naxa surayi gan, a man naxa sɛrɛxɛ ba kuye batudee geyae fari, nun wuri bili xindee bun ma.

<sup>5</sup> A Marigi Alatala naxa a sa Siriya mangɛ bɛlɛxɛ i, naxan Isirayila xun nakana, a e findi geelimanie ra, a e xanin Damasi. Na kui Isirayila mangɛ lu nɛ a xa nɔɛ bun, a tɔɔrɔ han.

<sup>6</sup> Remalياهو xa di Peka naxa Yudaya sɔɔri jalama wulu kɛmɛ mɔxɔɔɛn faxa lɔxɔɛ keren kui, barima e nu bara e babae Alatala rabɛɛnin.

<sup>7</sup> Efirami sɔɔri jalama Sikiri naxa mangɛ xa di Maaseya, mangɛ xa gomina Asirikama, nun mangɛ xa sɔɔri yarerati Elekana birin faxa.

<sup>8</sup> Isirayilakae naxa mixi wulu kɛmɛ firin suxu geelimanie ra e ngaxakerenyie ya ma, ginɛe, di xɛmɛe, nun di ginɛe. E man naxa harige gbegbe fan tongo, e a xanin Samari.

<sup>9</sup> Alatala xa namipɔnme nde nu na menni naxan xili Odedi. A naxa mini sɔɔrie ya ra naxee nu na gbilenfe Samari. A naxa a masen e bɛ, «Wo babae Marigi Alatala nu xɔnɔxi nɛ Yudayakae ma, na nan a toxi wo e masɔtɔxi. Kɔnɔ wo bara naxan naba e ra, na bara gbo yɛ han a bara koore li.

<sup>10</sup> Yakɔsi wo wama Yuda xa die nun Darisalamu xa die xa findi wo xa konyie ra. Kɔnɔ wo tan go? Wo mu a kolon wo fan bara yunubi sɔtɔ wo Marigi Alatala ra?

<sup>11</sup> Yakɔsi wo wo tuli mati n na. Wo xa yi geelimanie ragbilen e xɔnyi, wo ngaxakerenyie, barima Alatala bara xɔnɔ wo ma.»

<sup>12</sup> Efirami kuntigi ndee Yehoxanan xa di Asaraya, Mesilemoti xa di Berekiya, Salumu xa

di Yexisikiya, nun Xadalayi xa di Amasa, naxa keli soori gali xunyie xili ma.

<sup>13</sup> E naxa a fala e be, «Wo naxa yi geelimanie raso be kui, barima na fama ne a niyade won xa yunubi soto Alatala ra. Wo wama ne won ma yunubie xun xa masa? Alatala jan xonoxi Isirayila ma.»

<sup>14</sup> Na kui soorie naxa geelimanie nun harige bejin, e naxan soto gere kui. E na birin naba kuntigie nun pama nan ya xori.

<sup>15</sup> Na kuntigi naxee xilie sebexi, nee naxa na harige ya ma to, dugi nun sankiri naxan nu na, e naxa nee findi geelimani magelie xa sosee ra. E naxa baloe nun minse so e yi ra, e seri sa e xa fie ra. Na temui e naxa e raso Yeriko, tugi taa, e ngaxakerenyie yire. Naxee mu no e jerede, e naxa nee tan xanin sofalee fari. E to ge na ra, e naxa gbilen Samari.

<sup>16</sup> Na waxati, mange Axasi naxa Siriya mange maxandi a xa a mali.

<sup>17</sup> Edonkae nu bara fa Yudayakae gere, e mixi ndee suxu, e e xanin.

<sup>18</sup> Filisitakae fan nu bara taae gere naxee nu na Sefela nun Negewi biri Yudaya boxi ma. E naxa Beti Semesi, Ayalon, Gederoti, Soko, Timina, Gimiso, nun e rabilinyie suxu.

<sup>19</sup> Alatala nan wa Yudaya rayaagife, barima Isirayila mange Axasi nu bara Yudaya ya iso a xa yanfanteya ra Alatala be.

<sup>20</sup> Asiri mange Tigilati Pileseri to fa Yudaya, a mu tin a malide, a naxa a gere.

<sup>21</sup> Axasi naxa naafuli seeti tongo Alatala xa banxi, mange xa banxi, nun kuntigie xa banxi

kui, a na fi Asiri mangɛ ma, kɔnɔ na mu a niya Tigilati Pileseri xa a mali.

<sup>22</sup> Hali a xa tɔɔrɛ kui, Axasi mu gbilen Alatala ma.

<sup>23</sup> A nu sɛrɛxɛ bama Damasikae xa alae bɛ, naxee nu bara nɔ a ra. A naxa a fala, «Siriya mangɛ xa alae nan Siriya malixi, n fan sɛrɛxɛ bama nɛ e bɛ, alako e xa n fan mali.» Na birin findi tantanyi nan na Axasi nun Isirayila bɛ.

<sup>24</sup> Axasi naxa Ala xa banxi se seniyeɔnie birin kana, a Alatala xa banxi naadeɛ balan. A naxa sɛrɛxɛbadeɛ yailan Darisalamu yire birin,

<sup>25</sup> a man naxa yire itexie yailan Yudaya taa birin kui, alako e xa surayi gan sɛrɛxɛ ra ala gbɛtɛɛ bɛ. A a babae Marigi Alatala raxɔnɔ na ki nɛ a ɲaaxi ra.

<sup>26</sup> A xa taruxui dɔnɔxɔɛ nun a xa wali birin, a fɔlɛ nun a rapɔnyi birin sɛbɛxi Yudaya nun Isirayila mangɛɛ xa taruxui kui.

<sup>27</sup> Axasi to laaxiraya, e naxa a ragata Darisalamu taa kui, kɔnɔ e mu a ragata Isirayila mangɛɛ xa gaburi yire. A xa di Xesekiya naxa ti a ɲɔxɔɛ ra.

## 29

### *Xesekiya xa mangɛya*

*(Isirayila Mangɛɛ II 18:1-4)*

<sup>1</sup> Xesekiya mangɛya sɔtɔ a ɲɛ mɔxɔɲɛn nun suuli nan ma, a fa ɲɛ mɔxɔɲɛn nun solomanaani mangɛya raba Darisalamu. A nga nu xili nɛ Abiya, Sakari xa di gine.

<sup>2</sup> A a ɲɛrɛ nɛ Alatala xa tinxinyi kui, alo a baba Dawuda a raba ki naxɛ.

<sup>3</sup> A xa mangʻeya ɲe singe kike singe kui, a naxa Alatala xa banxi naadʻee rabi, a e yailan.

<sup>4</sup> A naxa sɛrɛxɛdubʻee nun Lewikae maxili, a e malan tɛtɛ kui sogekorode.

<sup>5</sup> A naxa a masen e bɛ, «Lewikae, wo wo tuli mati n na. Wo xa wo rasɛniyɛn, wo xa wo babae Marigi Alatala xa banxi rasɛniyɛn, wo xa se seniyɛntare birin ramini Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui.

<sup>6</sup> Won babae nu bara Alatala rabɛɲin, e fe kobi raba e Marigi Alatala ra. E nu bara e kobe ti Alatala ra, nun a xa hɔrɔmɔbanxi ra.

<sup>7</sup> E naxa hɔrɔmɔbanxi naadʻee yati balan. E naxa lanpuie raxuben, e mu surayi nun sɛrɛxɛ gan daaxi ba Isirayila Marigi Ala bɛ yire seniyɛnxi kui.

<sup>8</sup> Na kui, Alatala naxa xɔnɔ Darisalamu nun Yudaya ma, a naa findi gbaloe yire ra. Si gbɛtɛe yoma won ma alɔ wo a toxi ki naxɛ.

<sup>9</sup> Na bara a niya won babae xa faxa sandɛgema ra, won ma ginɛe, nun won ma di xɛmɛe nun ginɛe bara findi geelimanie ra.

<sup>10</sup> Yakɔsi n bara a ɲanige n bɔɲɛ kui won xa saate tongo Isirayila Marigi Alatala bɛ, alako a xa xɔnɛ xa gbilen won fɔxɔ ra.

<sup>11</sup> Yakɔsi n ma die, wo xa wo tun nabɛxi, barima Alatala nan wo sugandixi, alako wo xa findi a xa konyie ra, wo xa surayi gan sɛrɛxɛ ra a bɛ.»

<sup>12</sup> Na kui yi Lewikae naxa keli: Amasayi xa di Maxati, Asaraya xa di Yoweli, Kehati xa di ndee, Merari xa di ndee, Abidi xa di Kisi, Yehaleleli xa di Asaraya, Gerison xa di ndee, Sima xa di Yowa,



Yowa xa di Eden,

<sup>13</sup> Elisafan ma die Simiri nun Yeyiyeli, Asafi xa die Sakari nun Mataniya,

<sup>14</sup> Heman xa die Yeɣiyeli nun Simeyi, nun Yedutun xa die Semaya nun Yusiyeli.

<sup>15</sup> E to γε e yete raseniyende, e naxa e ngaxakerenyie malan, e xa Alatala xa banxi fan raseniyen Alatala xa seriye ki ma. Mangɛ nu bara na yaamari fi.

<sup>16</sup> Serexedubee naxa so Alatala xa banxi kui alako e xa naa raseniyen. E se seniyentare naxee birin li Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui, nun a tete kui, Lewikae naxa na birin tongo, e a wole i Sediron gulunba kui.

<sup>17</sup> E na wali folo kike xi singe ne. A xi solomasaxan nde, e nu bara γε menni birin naseniyende han buntunyi ra. E man wali ne xi solomasaxan hɔrɔmɔbanxi fan yati raseniyende. Kike singe xi fu nun senni nde, e naxa γε na wali birin na.

<sup>18</sup> Na dangi xanbi, e naxa siga mangɛ Xesekiya yire, e dentegɛ sa a be, «Muxu bara Alatala xa banxi birin naseniyen, serexebade, serexe gan daaxi bade nun a yirabasee, teebili, taami serexe sama dennaxe, nun a yirabasee.

<sup>19</sup> Muxu bara se birin yailan, muxu bara se birin naseniyen, mangɛ Axasi naxan kose a xa tinxintareya kui a xa mangeya waxati. Na birin na Alatala xa serexebade ya ra.»

<sup>20</sup> Kuye to iba, mangɛ Xesekiya naxa taa kuntigie malan, e te Alatala xa hɔrɔmɔbanxi.

<sup>21</sup> Mangɛ naxa yaamari fi Haruna xa di serexedubee ma, e xa tuura solofere, yexee

kontonyi solofere, γεγευορε χεμεμα solofere, nun sikote solofere ba yunubi xafari serexe ra Alatala xa serexebade fari.

<sup>22</sup> Serexedubee naxa tuurae kon naxaba, e e wuli kasan serexebade ma. E naxa γεγεε kontonyie kon naxaba, e e wuli kasan serexebade ma. E naxa γεγευορεε kon naxaba, e e wuli kasan serexebade ma.

<sup>23</sup> Na dangi xanbi, e naxa fa sikotee ra naxee findima yunubi xafari serexe ra. Mange nun jama naxa e belexe sa e ma.

<sup>24</sup> Serexedubee naxa e kon naxaba, e e wuli ifili serexebade ma yunubi xafari serexe ra Isirayila birin be. Mange nu bara a fala a na serexe gan daaxi nun na yunubi xafari serexe xa raba Isirayila birin be.

<sup>25</sup> Mange naxa Lewikae ti Alatala xa hōromōbanxi kui, beetibasee alo maxasee nun korae nu na e yi ra, alo Dawuda, Annabi Gadi, nun Annabi Natan nu bara a yamari ki naxe. Alatala xa yaamari nan nu a ra, a naxan masenxi a xa namijonmsee saabui ra.

<sup>26</sup> Lewikae naxa ti naa, Dawuda xa beetibasee suxuxi e yi ra, serexedubee fan naxa ti naa, sarae nu na e tan fan yi ra.

<sup>27</sup> Xesekiya naxa yaamari fi e xa serexe gan daaxi ba serexebade. E to na folo, beetibae fan naxa beeti ba folo Alatala be sarae xui nun Isirayila mange Dawuda xa beetibasee ra.

<sup>28</sup> Nama birin naxa e felen boxi, beetibae naxa beeti ba sarae xui han na serexe gan daaxi ge bade.

<sup>29</sup> E to ge serexe gan daaxi bade, mange nun jama naxan bira a foxo ra, e birin naxa e tuubi,

e Ala batu.

<sup>30</sup> Na dangi xanbi, mang'e Xesekiya nun a xa kuntigie naxa Lewikae yaamari a e xa Alatala matoxo Dawuda nun Annabi Asafi xa b'etie ra. E naxa Ala matoxo seewe ra, e fa e xin bi sin, e e felen boxi e Ala batu.

<sup>31</sup> Na temui Xesekiya naxa a masen, «Yakosi, wo to nu fama, se nu na wo belexe i Alatala be, wo wo maso, wo nun wo xa serexee nun wo xa tantui serexee ra Alatala xa horomobanxi ra.» Nama naxa fa e xa serexee ra, a nun e xa tantui serexee ra. Naxee fan a janige e boje fanyie kui, nee fan naxa fa serexe gan daaxie ra.

<sup>32</sup> Serexe gan daaxie nan ya pama naxee fi: ninge tongo solofere, yexee kontonyi keme, nun yexeyore keme firin. Na birin findi serexe gan daaxie nan na Alatala be.

<sup>33</sup> E man naxa ninge keme senni nun xuruse lanma wulu saxan ba serexe ra.

<sup>34</sup> Konso serexedubee to mu nu wuya, e mu no serexe gan daaxie birin bade. Na kui, e ngaxakerenyi Lewikae naxa e mali na wali raponde, beemanun serexedube booree xa ge e yete raseniyende. Lewikae nu bara a janige e bojee kui a e xa e yete raseniyen mafuren, dangi serexedubee waxonyi ra.

<sup>35</sup> Serexe gan daaxi gbege nu na, a nun ture naxan bama xanunteya serexe ra, a nun serexe yeerama naxan nu sama serexe gan daaxi xun ma. Na kui, pama man naxa Alatala batu folo a xa banxi kui.

<sup>36</sup> Xesekiya nun pama birin naxa seewa, barima Alatala bara na wali birin nagiri sooneya ra.

## 30

### *Xesekiya Sayamaleke Dangi Sali rabafe*

<sup>1</sup> Xesekiya naxa xεεrae xεε Isirayila nun Yudaya birin kui. A man naxa bataaxee seβε Eframikae nun Manasikae ma, alako e xa fa Alatala xa banxi Darisalamu Sayamaleke Dangi Sali rabade Isirayila Marigi Alatala xa binye bun ma.

<sup>2</sup> Mange, kuntigie, nun jama birin nu bara nate tongo Darisalamu e xa Sayamaleke Dangi Sali raba kike firin nde.

<sup>3</sup> E mu no na rabade a waxati, barima serexedube birin mu nu gexi e yete raseniyende. Nama fan mu nu malanxi Darisalamu.

<sup>4</sup> Mange nun jama naxa tin na nate ra.

<sup>5</sup> E naxa Isirayila birin maxili, kelifa Bere Seeba ma, sa doxo Dana na, alako e xa fa Sayamaleke Dangi Sali raba Darisalamu Isirayila Marigi Alatala xa binye bun ma. A nu bara bu jama mu na sali raba alo a sebexi ki naxe.

<sup>6</sup> Xεεrae naxa mange nun kuntigie xa bataaxe xanin Isirayila nun Yudaya birin. E naxa mange xa yaamari masen, «Isirayilakae, wo gbilen Alatala ma, Iburahima, Isiyaga, nun Isirayila Marigi Ala, alako a fan xa gbilen wo ma, a wo tan naxee ratangaxi Asiriya mange belexe i.

<sup>7</sup> Wo naxa lu alo wo babae nun wo ngaxakerenyie, naxee nu bara e babae Marigi Alatala rabejin. Ala bara gbaloe ragiri e ma, alo wo a toxi ki naxe.

<sup>8</sup> Yakosi, wo naxa wo kobe ti Ala ra alo wo babae a rabaxi ki naxe. Wo wo belexe so Alatala yi ra, wo xa fa a xa horomobanxi, a naxan

naseniyeŋ waxati birin bun ma. Wo xa wo Marigi Alatala rabatu, alako a xa xɔŋe xa gbilen won fɔxɔ ra.

<sup>9</sup> Xa wo gbilen Alatala ma, wo ngaxakerenyie nun wo xa die hinne sɔtɔma ne mixie ra, naxee e xanin konyiya kui. Xa wo gbilen wo Marigi Alatala ma, a fama ne hinnede wo ra, a mu neemuma wo ma.»

<sup>10</sup> Xɛɛrae naxa siga taae birin Efirami nun Manasi bɔxi ma, han Sabulon. Kɔŋɔ na mixie mu tin e xa masenyi ra, e man fa yo xɛɛrae ma.

<sup>11</sup> Aserikae, Manasikae, nun Sabulonkae ndee naxa e yete magoro, e siga Darisalamu.

<sup>12</sup> Ala naxa a niya Yudayakae birin xa kafu e boore ma mangɛ nun kuntigie xa yaamari rabafe ra alɔ Alatala a fala ki naxe.

<sup>13</sup> Nama gbegbe naxa e malan Darisalamu, alako e xa Taami Lebinitare Sali raba kike firin nde.

<sup>14</sup> E naxa keli, e kuye sɛrɛxɛbade birin kana Darisalamu, a nun surayi gandee, e fa na birin wɔɛ i Sediron fole kui.

<sup>15</sup> Kike firin nde, xi fu nun naani nde ra, e naxa Sayamaleke Dangi Sali xa sɛrɛxɛ ba. Sɛrɛxɛdubɛe nun Lewikae nu bara yaagi e xa seniyantareŋa xa fe ra, e fa e yete raseniyeŋ. E naxa sɛrɛxɛ gan daaxie ba Alatala xa banxi kui.

<sup>16</sup> Sɛrɛxɛdubɛe naxa ti e yire alɔ Ala xa mixi Munsa a yamarixi ki naxe Tawureta Munsa kui. Lewikae to wuli so e yi ra, e naxa a kasan sɛrɛxɛbade ma.

<sup>17</sup> Mixi seniyantaree to nu wuyaxi pama ya ma, Lewikae naxa Sayamaleke Dangi Sali sɛrɛxɛ ba e be, alako e xa a fi Alatala ma.

<sup>18</sup> Mixi seniɣentare wuyaxie nu na ɲama ya ma kelife Efirami, Manasi, nun Sabulon. E bara Sayamalekɛ Dangi Sali serɛɛ don, kɔnɔ na mu radaxaxi Ala xa masenyi kui. Na nan a to, Xesekiya naxa Alatala maxandi e bɛ, «Alatala naxan fan, diɲɛ

<sup>19</sup> seniɣentaree birin ma naxee na e babae Marigi Ala fenfe e bɔɲɛ kui.»

<sup>20</sup> Alatala naxa Xesekiya xa dube suxu, a diɲɛ ɲama ma.

<sup>21</sup> Isirayilakae naxee nu malanxi Darisalamu naxa Taami Lɛbinitare Sali raba xi solofere bun ma ɲɛlɛxinyi kui. Lɔxɔɛ birin ma, Lewikae nun serɛɛdubɛɛ nu Alatala matɔxɔma e xa bɛɛtibasee ra Ala xa binyɛ bun ma e sɛnbɛ birin na.

<sup>22</sup> Xesekiya naxa Lewikae ralimaniya, barima e nu bara Alatala xa wali raba a raba ki ma. E naxa serɛɛɛ don xi solofere bun ma. E man naxa xanunteya serɛɛɛ ba e babae Marigi Alatala bɛ.

<sup>23</sup> Nama birin naxa lan a ma, e xa xi solofere gbɛtɛ sa na sali xun ma. E naxa na raba sɛɛwɛ kui.

<sup>24</sup> Yudaya mangɛ Xesekiya naxa tuura wulu keren nun xuruse lanma wulu solofere ba serɛɛɛ ra. Kuntigie fan naxa tuura wulu keren nun xuruse lanma wulu fu ba serɛɛɛ ra. Serɛɛɛdubɛ gɛgbɛ naxa e yɛtɛ raseniɣɛn.

<sup>25</sup> Yudaya ɲama, serɛɛɛdubɛɛ, Lewikae, Isirayilakae, nun xɔɲɛ kelife Isirayila bɔxi ma, e birin naxa sɛɛwa.

<sup>26</sup> Nɛlɛxinyi gɛgbɛ naxa lu Darisalamu. Na fe mɔoli nu bara ba tofe Darisalamu kabi Isirayila mangɛ Dawuda xa di Sulemani xa waxati.

<sup>27</sup> Serexedubee nun Lewikae naxa keli, e duba nama be. Alatala naxa na dube suxu a xa yire seniyenxi kui koore ma.

## 31

*Xesekiya Ala xa seriye mabanbanfe  
(Isirayila Mang'ee II 18:4)*

<sup>1</sup> Sali to non, Isirayilakae naxa siga Yudaya taae kui, e kuye geme masolixie kana, e Asera kuye wuri daaxie sege, e serexebade birin kana naxee nu na geyae fari Yudaya, Bunyamin, Eframi, nun Manasi boxi ma. Na dangi xanbi, Isirayilakae naxa gbilen e xonyi.

<sup>2</sup> Xesekiya naxa serexedubee nun Lewikae ti kankan xa wali ra: serexe gan daaxie bafe, xanunteya serexee bafe, horomobanxi wali rabafe, matoxoe nun tantui beeti bafe Alatala be, nun Alatala xa horomobanxi naade makantafe.

<sup>3</sup> Mange naxa nde ba a harige ra a a fi serexe gan daaxie ra naxee bama geesege, nunmare, malabui loxoe, kike neene, sali xungbee alo a sebexi Alatala xa seriye kui ki naxe.

<sup>4</sup> Xesekiya naxa a masen nama nun Darisalamukae be, e xa serexedubee nun Lewikae mali e xa harige soto, alako e xa senbe soto Alatala xa seriye kui.

<sup>5</sup> E to na masenyi me, Isirayilakae naxa farile ba e xa sansie bogi singee ra, mengi, weni neene, ture, kumi, nun daxamui gbete. E naxan fixi, na nu gbo.

<sup>6</sup> Isirayilakae nun Yudayakae, naxee nu sabatixi Yudaya taae kui naxa farile ba e xa xuruse xungbee nun e xa xuruse lanmae ra, e

man naxa farilɛ ba se seniyeɛxie ra e naxee fixi e Marigi Alatala ma. Na naxa findi kote gbegbe ra.

<sup>7</sup> E naxa na kote malan folo kike saxan nde ra, e ge kike solofere nde ra.

<sup>8</sup> Xesekiya nun kuntigie to na kote to, e naxa Alatala nun a xa pama tantu.

<sup>9</sup> Xesekiya naxa serexedubee nun Lewikae maxorin na kote xa fe ma.

<sup>10</sup> Na kui, serexedube kuntigi Asaraya, naxan kelixi Sadoki xabile naxa a yaabi, «Kabi won yi hadiya fe folo Alatala xa banxi kui, baloe bara gbo muxu yi ra han muxu mu noma na birin donde. Naxan luxi na nan ya. A gbo barima Alatala bara barake sa a xa pama ma.»

<sup>11</sup> Xesekiya naxa yaamari fi e xa konkoe yailan Alatala xa banxi kui. E naxa na raba.

<sup>12</sup> Mixie naxa fa hadiyae, farilee, nun se seniyeɛxie ra, e a sa na konkoe kui. Lewika Konaniyahu nun a xunya Simeyi naxa meeni na birin ma.

<sup>13</sup> Mange Xesekiya nun Ala xa banxi yarerati Asaraya naxa mixie sugandi naxee luma Konaniyahu nun a xunya Simeyi xa yaamari bun ma. Na mixie xilie nan ya: Yexiyeli, Asaraya, Naxati, Asaheli, Yerimoti, Yosabadi, Eliyeli, Yisimakiya, Maxati, nun Benaya.

<sup>14</sup> Yimina xa di Lewika Kore, naxan nu sogetede naade makantama, a tan nan nu a pengi saxi see xon ma, mixie naxee janigexi Ala be. A nu na se seniyeɛxie itaxunma.

<sup>15</sup> Eden, Minyamin, Yosuwe, Semaya, Amaraya, nun Sekanaya nu Kore malima see itaxunde e



ngaxakerenyie ma sɛrɛxɛdubɛɛ xa taaɛ kui. Mixi xungbee nun mixi lanmaɛ bara e gbe soto e xundɛ ki ma.

<sup>16</sup> E naxa see itaxun xɛmɛ dimɛdi birin ma naxee nu bara gɛ jɛ saxan sotode, naxee xilie nu sɛbɛxi taruxui kui, naxee nu lanma e xa sɛrɛxɛdubɛɛ wali raba Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui e xundɛ ki ma.

<sup>17</sup> E naxa see itaxun sɛrɛxɛdubɛɛ ma, naxee xilie nu sɛbɛxi taruxui kui e xa denbaya ki ma. E naxa see itaxun Lewikae ma e xa wali nun e xundɛ ki ma, naxee nu bara gɛ jɛ mɔxɔɾɛn sotode.

<sup>18</sup> E man naxa see itaxun Ala xa hɔrɔmɔbanxi walikɛ birin ma, naxee xilie nu sɛbɛxi taruxui kui, e naxa a i taxun e xa mamadie, e xa ginɛɛ, e xa di xɛmɛɛ nun e xa di ginɛɛ ma.

<sup>19</sup> Haruna xa di sɛrɛxɛdubɛɛ, naxee nu na daaxa, taa fari ma, taaka ndee nu bara sugandi naxee see itaxunma yi sɛrɛxɛdubɛɛ nun yi Lewikae ma, naxee xilie nu sɛbɛxi taruxui kui.

<sup>20</sup> Xesekiya na nan naba Yudaya bɔxi ma. A wali nɛ hinne, tinxinyi, nun nɔndi kui a Marigi Alatala bɛ.

<sup>21</sup> A xa wali birin a naxan naba Ala batufe xa fe ra, a nun Ala xa seriye nun yaamari xa fe ra, na birin sɔɔneyaxi nɛ a bɛ. A na birin naba a bɔjɛ birin nan na alako a xa a Marigi Alatala sagoe raba.

## 32

*Xesekiya xa mangɛya rapɔnyɪ  
(Isirayila Mangɛe II 18:13-37, Annabi Esayi  
36:1-22)*

<sup>1</sup> Yi fe tinxinxie dangi xanbi, Asiri mangɛ Senaxeribi naxa so Yudaya bɔxi ma, a naxa taa makantaxie mabilin a xa e sɔtɔ.

<sup>2</sup> Xesekiya to a kolon a Senaxeribi wama Darisalamu gerefe nɛ,

<sup>3</sup> a naxa kuntigie nun sɔori jalamae maxili. E naxa natɛ tongo e xa ye badee dɛsɛ naxee na taa fari ma.

<sup>4</sup> Mixi gbegbe naxa na wali suxu, e naxa kɔlonɔyie dɛsɛ, e ye kirae dɛsɛ naxee nu kelima bɔxi bun ma. E naxa a fala, «Munfe ra won a luma Asiri mangɛ xa ye sɔtɔ be?»

<sup>5</sup> Xesekiya naxa wali suxu senbɛ ra. A naxa tɛtɛ yailan dɛnnaxɛ nu kanaxi, a naxa nde sa a xa maite xun ma, han a sa sɔorie xa yire makantaxi li, a naxa tɛtɛ gbɛtɛ ti tɛtɛ singe fari ma, a naxa Milo yailan Dawuda xa taa kui, a naxa geresosee nun wure lefa gbegbe malan.

<sup>6</sup> A naxa sɔori xunyie ti jama xun, a fa jama malan taa sode dɛ ra. A naxa a masen e bɛ,

<sup>7</sup> «Wo limaniya, wo wo senbɛ so. Gaaxui yo naxa lu wo yi ra, wo naxa kɔntɔfili Asiri mangɛ xa fe ra, a nun a xa sɔori gali. Naxan na won sɛɛti ma na gbo dangife se bɛ naxan na a tan sɛɛti ma.

<sup>8</sup> Adama senbɛ gbansan nan na a yi ra, kɔnɔ won Marigi Alatala nan na won malima ra yi gere kui.» Nama naxa e xaxili ti Yudaya mangɛ Xesekiya xa masenyi ra.

<sup>9</sup> Na to dangi, Asiri mangɛ Senaxeribi naxa xɛɛrae xɛɛ Darisalamu. Na tɛmɔi a tan nu na Lakisi gerefe nun a xa sɔori birin na. A naxa yi xɛɛraya rasiga Yudaya mangɛ Xesekiya

ma, a nun Yudaya mixie ma naxee nu sabatixi Darisalamu.

<sup>10</sup> «Senaxeribi xa masenyi nan ya: Wo xaxili tixi munse ra naxan a niyama wo xa dɔxɔ tɔɔɾe kui Darisalamu?

<sup>11</sup> Xesekiya na wo madaxufe ne a falafe ra, <Won Marigi Alatala fama won natangade Asiri mange belexe ma.> A wama ne wo xa faxa kaame nun ye xoli ma.

<sup>12</sup> Xesekiya yati bara ala batudee nun serexebadee kana, a fa a fala Yudaya nun Darisalamu be wo xa wo tuubi serexebade keren nan gbansan be, wo xa surayi gan menni.

<sup>13</sup> Wo mu a kolon xe muxu naxan naba si gbete ra, n tan nun n babae? Na sie xa alae bara no e ratangade n belexe ma?

<sup>14</sup> Ala mundun na sie ya ma, n babae naxee raton, naxee bara no a xa jama ratangade n belexe ma? Munfe ra wo a mapoxunxi a wo xa ala noma wo ratangade n ma?

<sup>15</sup> Wo naxa a lu Xesekiya xa wo madaxu na ki de. Wo naxa la a ra, barima si xa ala yo mu no a xa jama ratangade n belexe ma nun n babae belexe ma. Mangeya yo mu no muxu ra. Wo xa alae fan mu fama wo ratangade n belexe ma.»

<sup>16</sup> Senaxeribi xa xerae naxa na woyenyi mooli xun masa Alatala nun a xa konyi Xesekiya xili ma.

<sup>17</sup> Senaxeribi nu bara bataaxe sebe naxan Isirayila Marigi Alatala konbima yi woyenyi ra, «Si gbete xa alae to mu no e ratangade n belexe ma, Xesekiya xa ala fan mu noma a xa jama ratangade n belexe ma.»

<sup>18</sup> E naxa wɔyɛn Eburu xui ra Darisalamukae be naxee nu na tɛtɛ kɔn na alako gaaxui xa lu e yi ra, e xa taa masɔtɔ.

<sup>19</sup> E naxa Darisalamu Marigi Ala maniya si gbɛtɛɛ xa alae ra, naxee findixi kuye yailanxie ra.

<sup>20</sup> Mangɛ Xesekiya nun Amosi xa di Annabi Esayi naxa Ala maxandi fɔlɔ mali ra.

<sup>21</sup> Na kui Alatala naxa malekɛ nde xɛɛ Asiri mangɛ xa sɔɔri palamae xili ma, a e birin sɔntɔ a nun e xa yareratie. Mangɛ to na to, a naxa gbilen a xɔnyi yaagi kui. A naxa so a xa ala xa banxi kui, a yetɛ xa die naxa a faxa mɛnni santidɛgema ra.

<sup>22</sup> Alatala Xesekiya nun Darisalamukae ratanga Asiriya mangɛ Senaxeribi bɛlɛxɛ ma na ki nɛ. Ala naxa e ratanga e dɔxɔboore birin ma.

<sup>23</sup> Mixi gbegbe naxa fa buɲa fanyie ra Darisalamu Alatala nun Yudaya mangɛ Xesekiya bɛ. Keli na tɛmɛi ma Xesekiya xili naxa te si birin ya ma.

<sup>24</sup> Na waxati Xesekiya naxa fura, a gbe mu lu a xa laaxiraya. A to Alatala maxandi, Alatala naxa a xa dube suxu, a kaabanako raba.

<sup>25</sup> Kɔnɔ Xesekiya mu na kaabanako kolon Alatala bɛ, a a yetɛ igbo. Na na a ra Alatala naxa xɔnɔ a tan nun Yudaya nun Darisalamu ma.

<sup>26</sup> Xesekiya naxa tuubi a xa yetɛ igboe xa fe ra. Darisalamukae fan naxa tuubi. Na kui Alatala xa xɔnɛ naxa gbilen e fɔxɔ ra Xesekiya xa mangɛya bun ma.

<sup>27</sup> Xesekiya xa naafuli nun a xa binyɛ nu bara gbo. Gbeti, xɛɛma, gɛmɛ tofanyie, surayi, wure

lefae, nun se fanyi gbetee nu na a yi ra.

<sup>28</sup> Banxie fan nu na a yi ra, a nu mengi, weni neene, ture, nun xurusee ragatama dennaxe.

<sup>29</sup> A naxa taae ti, a naxa xuruse xungbee nun a lanmae gbegbe soto Ala saabui ra.

<sup>30</sup> Xesekiya man naxa Gixon dulonyi deese fuge ra, alako na ye xa dangi Dawuda xa taa sogedorode mabiri. A xa wali birin soneya ne.

<sup>31</sup> Kono Babilon kuntigi ndee to fa Xesekiya yire kaabanako xa fe ra naxan naba a xa boxi ma, Ala naxa a rabolo a yete xa na ya iba, alako a xa a bone ma fe kolon.

<sup>32</sup> Xesekiya xa taruxui donxoe nun a xa dugutegepa wali, na birin sebexi Amosi xa di Annabi Esayi xa laamatunyi kui, a nun Isirayila nun Yudaya mangé xa taruxui kui.

<sup>33</sup> Xesekiya naxa laaxiraya, e a ragata binye yire Dawuda xa die xa gaburie ya ma. Yundayakae nun Darisalamukae birin naxa a binya a laaxiraya temui. A xa di Manasi naxa ti a joxoe ra.

## 33

### *Manasi xa mangeya*

#### *(Isirayila Mangée II 21:1-18)*

<sup>1</sup> Manasi mangeya soto a je fu nun firin nan ma, a fa je tongo suuli nun suuli mangeya raba Darisalamu.

<sup>2</sup> A naxa bira fe jaaxie foxo ra alo sie Alatala naxee keru Isirayilakae ya ra.

<sup>3</sup> A naxa kuye batudee yailan geyae fari, a baba Xesekiya naxee kana. A Bali kuyee xa

serexebadee yailan, a Aseri kuye wuri daaxie ti, a man tuubi tunbuie be naxee na koore ma.

<sup>4</sup> A naxa yi serexebade moolie ti Alatala xa banxi kui, Alatala a fala dennaxe ma, n xili fama falade be ne Darisalamu temui birin.

<sup>5</sup> A naxa serexebadee ti tunbuie be Alatala xa hɔrɔmɔbanxi tete firinyi kui.

<sup>6</sup> A naxa a xa die gan serexe ra Hinoma gulunba kui. A naxa duureya nun mandurɔpa mooli birin naba, a sematoe nun mixie maxɔrin naxee fata mixi faxie rawɔyende. A xa fe jaaxie xun naxa masa Alatala ya xɔri han a xɔnɔ a ma.

<sup>7</sup> A naxa kuye geme masolixi ti Ala xa banxi kui Ala a fala dennaxe ma Dawuda nun a xa di Sulemani be, «N bara yi banxi sugandi, n bara Darisalamu sugandi Isirayila bɔnsɔe birin ya ma, n xili xa matɔxɔ be abadan.

<sup>8</sup> N mu Isirayila kerima yi bɔxi ma n naxan fixi wo babae ma xa wo n ma seriye, n ma yaamarie, nun n ma xaranyie rabatuma wo naxan sɔtɔ Annabi Munsa saabui ra.»

<sup>9</sup> Kɔnɔ Manasi naxa Yudaya nun Darisalamu ralɔe, e xa jaaxu dangife sie ra Alatala naxee sɔntɔ e ya ra.

<sup>10</sup> Alatala naxa wɔyen Manasi nun a xa jama be, kɔnɔ e mu e tuli mati a ra.

<sup>11</sup> Na na a ra, Alatala naxa a niya Asiriya sɔori xunyie xa fa e gere de. E naxa Manasi suxu, e yɔlɔnxɔnyi sa a ma, e konyi gbaku a banganyi ra, e a xanin Babilɔn bɔxi ma.

<sup>12</sup> A to lu na jaankate kui, a naxa a Marigi Alatala maxandi, a a yete magoro a babae Marigi Ala be.

<sup>13</sup> A to a maxandi, Alatala naxa a xa dube suxu, a a ragbilen a xa mang'eya Darisalamu. Na kui Manasi naxa a kolon Alatala nan Ala ra.

<sup>14</sup> Na dangi xanbi, Manasi naxa tete ti Dawuda xa taa fari ma, kelife Gixon sogegorode mabiri gulunba kui, a sa dɔxɔ taa naade ra naxan xili «Yexɛ naade.» A naxa Ofeli geya mabilin. A naxa nde sa tete xa maite xun ma. A man naxa soori xunyie lu Yudaya taa makantaxie kui.

<sup>15</sup> Na temui a naxa kuye birin ba Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui, a serexɛbadee kana a nu bara naxee ti hɔrɔmɔbanxi tentenyi fari nun Darisalamu taa kui. A naxa e birin wɔle i taa fari ma.

<sup>16</sup> A to ge na ra, a naxa Alatala xa serexɛbade yailan, a fa xanunteya serexɛ nun tantui serexɛ ba naa. A naxa a masen Yudayakae be e xa Isirayila Marigi Alatala rabatu.

<sup>17</sup> Nama tan mu gbilen kuye batudee foxɔ ra geyae fari, kɔnɔ e nu e Marigi Alatala nan gbansan batuma mennie.

<sup>18</sup> Manasi xa taruxui dɔnxɔɛ, a xa Ala maxandi nun namijɔnmɛe xa masenyie Isirayila Marigi Alatala xili ra, na birin sebexi Isirayila mang'ee xa taruxui kui.

<sup>19</sup> A xa Ala maxandi nun Ala na suxu ki naxe, na sebexi Hosayi xa sebeli kui. Manasi naxan nabaxi beenu a xa a yete magoro Ala be, a xa yunubie, a xa yanfanteya, a xa kuye batudee geyae fari, a xa Aseri kuye wuri daaxie, nun a xa gemɛ masolixie, na birin masenxi na sebeli kui.

<sup>20</sup> Manasi naxa laaxiraya, e a ragata a xɔnyi. A xa di Amon naxa ti a jɔxɔɛ ra.

*Amon xa mangɛya*  
(*Isirayila Mangɛɛ II 21:19-26*)

<sup>21</sup> Amon mangɛya sɔtɔ a jɛ mɔxɔnɛn nun firin nan ma, a fa jɛ firin mangɛya raba Darisalamu.

<sup>22</sup> A naxa bira fe jaaxie fɔxɔ ra alo a baba Manasi, a sɛrɛxɛɛ ba kuyee bɛ a baba nu bara naxee yailan batu se ra.

<sup>23</sup> A mu a magoro Alatala bɛ alo a baba Manasi a raba ki naxɛ. Amon xa yunubie naxa dangi a baba gbe ra.

<sup>24</sup> A xa sɔɔri xunyie naxa natɛ tongo, e fa a faxa a xa mangɛ banxi kui.

<sup>25</sup> Kɔnɔ jama tan mu tin na yanfantee ra, e naxa e fan faxa. Nama naxa Amon xa di Yosiya ti a jɔxɔɛ ra.

## 34

*Yosiya xa mangɛya*  
(*Isirayila Mangɛɛ II 22:1-20, 23:1-20*)

<sup>1</sup> Yosiya mangɛya sɔtɔ a jɛ solomasaxan nan ma, a fa jɛ tongo saxan nun keren mangɛya raba Darisalamu.

<sup>2</sup> A Alatala waxɔnfe tinxinxi raba nɛ, a jɛrɛ a baba Dawuda fɔxi. A mu siga yirefanyi ma, a mu siga koola ma.

<sup>3</sup> A xa mangɛya jɛ solomasaxan nde, a naxa a baba Dawuda Marigi Ala fen fɔlɔ. Fonike nan nu a ra na tɛmui. A xa mangɛya jɛ fu nun firin nde, a naxa Yudaya nun Darisalamu raseniyeɛn fɔlɔ. A naxa kuye batudee ba geyae fari, a Aseri kuye wuri daaxie kana, a kuye yɔxui daaxie ba naa.



<sup>4</sup> A naxa yaamari fi Bali kuye xa serexebadee xa kana, surayi ganma dennaxe kuye be xa ba naa, Aseri kuye wuri daaxie xa sege, kuye naxee yailanxi yoxui ra xa iluntun. A naxa na kuye iluntunxi fuɲi funfun e xa serexebae xa gaburie fari.

<sup>5</sup> A naxa kuyee xa serexedubee xorie gan kuye serexebadee fari, alako Yudaya nun Darisalamu xa seniyen.

<sup>6</sup> A naxa siga Manasi, Eframi, Simeyon, nun Nafatali taae kui, nun e xa yire kanaxie kui,

<sup>7</sup> a fa serexebadee nun Aseri kuye wuri daaxie kana. A naxa kuyee iluntun, a surayi serexebadee sege Isirayila boxi birin ma. Na temui a naxa gbilen Darisalamu.

<sup>8</sup> Yosiya xa mangeya ne fu nun solomasaxan nde ra, a naxa Asaliya xa di Safan, nun taa gomina Maaseya, nun Yowaxasa xa di Yowa sebeliti xee a Marigi Alatala xa banxi yailande. A nu wama boxi nun horomobanxi raseniyenfe.

<sup>9</sup> E naxa siga serexedube kuntigi Xilikiya yire, e fa kobiri so a yi ra naxan nu bara fi Ala xa horomobanxi xa fe ra. Lewikae naxee findixi naade kantee ra nu bara na kobiri maxili pama ma, pama naxan kelixi Manasi, Eframi, Isirayila, Yudaya, Bunyamin boxi ma, nun Darisalamu.

<sup>10</sup> E naxa na kobiri taxu Alatala xa banxi wali xunyie ra. Alako nee xa no kamuderie, banxitie nun walike mooli birin sare fide.

<sup>11</sup> E man xa no geme nun wuri sarade, e xa banxi gbete rakeli Yudaya mangʻee nu bara naxee lu e xa kana.

<sup>12</sup> Yi mixie wali ne soobe ra Lewika ndee xa

yaamari bun ma. Nee xilie nan ya: Merari xa die Yaxati nun Abadiyasi, nun Kehati xa die Sakari nun Mesulama.

<sup>13</sup> Yi Lewikae nan nu na beetiba fanyie ra. E naxa wali birin mato. Lewika gbetee naxa e joxo sa sebeli tife nun naade makantafe xonna.

<sup>14</sup> E to nu kobiri raminife, naxan nu bara xanin Alatala xa banxi kui, serexedube Xilikiya naxa seriye kitaabui to Alatala naxan fixi Annabi Munsa saabui ra.

<sup>15</sup> Xilikiya naxa a fala sebeliti Safan be, «N bara Tawureta Munsa to Alatala xa banxi kui.» Xilikiya naxa na kitaabui so Safan yi ra.

<sup>16</sup> Safan naxa kitaabui xanin mange xon, a fa a dentee, «I yaamari naxan fi, i xa walikae bara na birin naba.

<sup>17</sup> E bara fa kobiri ra naxan nu na Alatala xa banxi kui, e na so wali xunyie yi ra a nun mixi yi ra naxee na na wali rabafe.»

<sup>18</sup> Sebeliti Safan man naxa a dentee mange be, «Serexedube Xilikiya bara kitaabui nde so n yi ra.» Safan naxa na radangi mange ma.

<sup>19</sup> Mange to na kitaabui xa masenyi me, a naxa a yete xa dugie iboo sunnunyi ma.

<sup>20</sup> Mange naxa yi yaamari so Xilikiya, Safan xa di Axikama, Mike xa di Abadon, sebeliti Safan, nun mange rasi Asaya yi ra,

<sup>21</sup> «Wo siga, wo sa Alatala maxorin n be, a nun Isirayilakae nun Yudayakae be, yi masenyi xa fe ra naxan sebexi yi kitaabui kui wo naxan toxi. Alatala xa xone gbo won xili ma, barima won babae mu Alatala xa seriye rabatu alo a sebexi yi kitaabui kui ki naxe.»

<sup>22</sup> Xilikiya nun mange xa xɛɛra booree naxa siga Xulida xɔn ma, Salumu xa ginɛ. Salumu Tokehatai xa di, Xasira xa mamadi nan nu a ɲɔxɔ saxi hɔrɔmɔbanxi dugi sɛniyenxie xɔnma. Xulida, namijɔnmɛ ginɛ nan nu a ra. A nu sabatixi Darisalamu, taa nɛɛnɛ kui. E naxa dɛ masara alɔ mange a fala ki naxɛ.

<sup>23</sup> Xulida naxa a fala e bɛ, «Isirayila Marigi Alatala xa masenyi nan ya: <A fala mange bɛ naxan wo xɛɛxi,

<sup>24</sup> a Alatala xa masenyi nan ya: N fama ɲaxankate ra yi taa nun a xa mixie bɛ, n danke ragoroma nɛ naxee xaranxi Yudaya mange bɛ yi kitaabui kui,

<sup>25</sup> barima e bara n nabolo, e bara surayi gan sɛrɛxɛ ra alae gbɛtɛɛ bɛ. Na bara a niya n xa xɔnɔ e xa wali ma. N ma xɔnɛ bara lu yi taa xun ma, a mu kelima naa.>

<sup>26</sup> Kɔnɔ wo xa a fala mange bɛ naxan wo xɛɛxi alako a xa Alatala xa nate kolon, Isirayila Marigi Alatala naxan masenxi,

<sup>27</sup> <I bɔɲɛ to bara yi fe suxu, i fa i magoro n bɛ, i i tuli mati n wɔyenyi ra n naxan falaxi yi taa nun a xa mixie xili ma, i fa i xa dugie ibɔɔ yɛtɛ magore kui, i i mawa n bɛ, na birin kui, n tan Alatala fan bara i xui mɛ.

<sup>28</sup> N i xaninma nɛ i benbae yire bɔɲɛsa kui. E fama i ragatade, i yae mu yi taa nun a xa mixie xa ɲaxankate toma.>> E naxa na dentɛgɛ mange bɛ.

<sup>29</sup> Mange naxa Yudaya nun Darisalamu forie xili.

<sup>30</sup> A naxa te Alatala xa banxi yire, Yundayakae, Darisalamukae, sɛrɛxɛdubɛɛ, Lewikae,

nun ɲama birin, kelife mixi mɔxie ma sa dɔxɔ dimɛɛ ra, birin naxa bira a fɔxɔ ra. Mangɛ naxa kitaabui xaran e bɛ Ala xa saate fe seɓɛxi naxan kui, e nu bara naxan to Alatala xa banxi kui.

<sup>31</sup> Mangɛ naxa ti a tide, a saate tongo Alatala bɛ a xa bira Alatala xa sɛriyɛ, a xa yaamari, nun a xa xaranyi birin fɔxɔ ra a bɔɲɛ nun a nii birin na.

<sup>32</sup> A naxa yaamari fi Darisalamukae, Bunyaminkae, nun mixi birin ma naxee nu na Darisalamu na waxati, e fan xa saate tongo e babae Marigi Ala bɛ.

<sup>33</sup> Yosiya naxa kuye batui birin dan si gbɛtɛɛ nun Isirayila nu naxan nabama. A naxa Isirayilakae birin yaamari e xa e Marigi Alatala rabatu. Mangɛ xa simaya birin kui, ɲama mu tin e babae Marigi Alatala rabolode.

## 35

### *Yosiya Sayamaleke Dangi Sali rabafe (Isirayila Mangɛɛ II 23:21-23)*

<sup>1</sup> Yosiya naxa Sayamaleke Dangi Sali raba Darisalamu Alatala xa binyɛ bun ma. E naxa na sɛrɛɛ ba kike singe xi fu nun naani lɔxɔɛ.

<sup>2</sup> A naxa sɛrɛɛdubɛɛ ti e xa wali ra Alatala xa banxi kui. A naxa e ralimaniya.

<sup>3</sup> A naxa a fala Lewikae bɛ, naxee nu Isirayila birin xaranma, naxee nu bara sɛniyɛn Alatala xa wali xa fe ra, «Wo saate kankira sɛniyɛnxi dɔxɔ salide kui Dawuda xa di Sulemani, Isirayila mangɛ, naxan tixi. Wo mu a xaninma wo tunki fari sɔnɔn. Wo xa wali wo Marigi Alatala nun a xa ɲama Isirayila bɛ.

<sup>4</sup> Wo xa sali fe dɔxɔ a denbaya nun a xundɛ ki ma, alo Isirayila mang'e Dawuda a sɛbɛxi ki naxɛ, alo a xa di Sulemani a yamarixi ki naxɛ.

<sup>5</sup> Lewikae, xundɛ yo xundɛ a denbaya kima xa ti yire sɛniyenxi kui wo ngaxakerenyi booree ti kima e xabilɛ ki ma.

<sup>6</sup> Wo lan nɛ wo xa Sayamalekɛ Dangi Sali sɛrɛxɛ ba, wo wo yɛtɛ rasɛniyen, wo na rafala wo ngaxakerenyie bɛ Alatala xa sɛriye ki ma, Annabi Munsa naxan fixi wo ma.»

<sup>7</sup> Yosiya naxa yɛxɛɛɛ, yɛxɛɛyɔrɛɛ, nun sie ba sɛrɛxɛ ra pama bɛ Sayamalekɛ Dangi Sali xa fe ra. A man naxa ninge wulu saxan ba a harige ra na mixi wulu tongo saxan bɛ.

<sup>8</sup> A xa kuntigie fan naxa xurusee ba sɛrɛxɛ ra pama, sɛrɛxɛdubɛɛ, nun Lewikae bɛ. Xilikiya, Sakari, nun Yexiyeli, Ala xa banxi yareratɛ naxa xuruse lanma wulu firin kɛmɛ senni nun ninge kɛmɛ saxan ba sɛrɛxɛ ra sɛrɛxɛdubɛɛ bɛ na sali tɛmui.

<sup>9</sup> Lewika xunyie, Konaniyahu a ngaxakerenyie, Semaya Netaneeli, Xasabiya, Yeyiyeli nun Yosabadi naxa xuruse lanma wulu suuli nun ninge kɛmɛ suuli ba Lewikae bɛ na sali tɛmui.

<sup>10</sup> Wali raba yi ki nɛ: Sɛrɛxɛdubɛɛ nun Lewikae naxa ti e sanyi ra e xundɛ ki ma alo mang'e a yamarixi ki naxɛ.

<sup>11</sup> Sayamalekɛ Dangi Sali sɛrɛxɛ kon to raxaba, Lewikae nu a wuli soma sɛrɛxɛdubɛɛ yi ra, nɛ nu fa na wuli kasan sɛrɛxɛbade ma. Lewikae na gɛ sɛrɛxɛ burade,

<sup>12</sup> e nu na sube itaxunma pama ma e xabilɛ ki ma. Naxan findima sɛrɛxɛ gan daaxi ra Alatala

bɛ, e nu na sama a xati ma alɔ a sɛbɛxi Tawureta Munsa kui ki naxɛ. Ningee fan naba na ki nɛ.

<sup>13</sup> E naxa Sayamalekɛ Dangi Sali sɛrɛxɛ gan tɛ ra a sɛriyɛ ki ma, e man donse sɛniyɛnxi gbɛtɛɛ jin tundee kui, e na itaxun jama ma.

<sup>14</sup> Na dangi xanbi, e naxa e gbe nun sɛrɛxɛdubɛɛ gbe jin. E nu a rabama na ki nɛ, barima Haruna xa di sɛrɛxɛdubɛɛ nu sɛrɛxɛ gan daaxie nun ture bama sɛrɛxɛ ra han kɔɛ ra. Lewikae nan nu na birin nafalama Haruna xa di sɛrɛxɛdubɛɛ bɛ.

<sup>15</sup> Asafi xa di bɛɛtibae naxa ti e tide alɔ Dawuda, Asafi, Heman, nun mangɛ rasi Yedutun a yamari ki naxɛ. Naadɛ kantɛɛ fan nu na e tide. E mu nu kelima e walidee, barima e ngaxakerenyi Lewikae nu e gbe donse rafalama.

<sup>16</sup> Na lɔxɔɛ Alatala xa wali birin naba Sayamalekɛ Dangi Sali sɛriyɛ ki nan ma, alako sɛrɛxɛ gan daaxi xa ba Alatala xa sɛrɛxɛbade fari alɔ Yosiya a yamari ki naxɛ.

<sup>17</sup> Isirayilaka naxee nu na, nee naxa Sayamalekɛ Dangi Sali nun Taami Lɛbinitare Sali raba xi solofere bun ma.

<sup>18</sup> Sayamalekɛ Dangi Sali yo mu nu raba na ki Isirayila boxi ma kabi Annabi Samuweli xa waxati. Isirayila mangɛ yo mu nu lu na naxan nu bara a raba alɔ Yosiya, sɛrɛxɛdubɛɛ, Lewikae, Yudayakae, Isirayilakae, nun Darisalamukae a rabaxi ki naxɛ.

<sup>19</sup> Na Sayamalekɛ Dangi Sali raba Yosiya xa mangɛya jɛ fu nun solomasaxan nde nɛ.

<sup>20</sup> Na dangi xanbi, Yosiya to gɛ Alatala xa banxi yailande, Misira mangɛ Neko naxa te Karakemisi

gerede, Efirati xure fɛ ma. Yosiya naxa wa gere tife Neko bɛ.

<sup>21</sup> Neko naxa xɛɛraɛ xɛɛ a yire a falafe ra, «Yudaya mangɛ, i wama n gerefe munfe ra? N mu minixi i tan xa gerede. N minixi n yaxui nde nan gerede, alɔ Ala a fala n bɛ ki naxɛ. I naxa ti Ala kanke xa na mu a ra i xun nakanama nɛ. Muxu nun Ala na a ra.»

<sup>22</sup> Kɔnɔ Yosiya mu gbilen a xa natɛ foxɔ ra, a naxa tondi a tuli matide Ala xa masenyi ra Neko naxan falaxi. A naxa siga Megido gulunba gere sode.

<sup>23</sup> Menni sɔɔrie naxa mangɛ Yosiya sɔxɔ tanbɛɛ ra. A naxa a fala a xa mixie bɛ, «Wo n xanin, barima n maxɔnɔxi a jaaxi ra.»

<sup>24</sup> Yi gere yire, a xa mixie naxa a ramini na ra a xa sɔɔri ragise kui. E naxa a radangi a xa sɔɔri ragise firin nde kui, e fa a xanin Darisalamu. A naxa laaxiraya mɛnni, e fa a ragata a babae xa gaburie fɛ ma. Yudaya nun Darisalamu birin naxa lu sunnunyi kui Yosiya xa faxɛ xa fe ra.

<sup>25</sup> Annabi Yeremi naxa jɔnfe bɛɛti nde sɛbɛ Yosiya xa binyɛ bun ma. Han to bɛɛtibae na bama Isirayila bɔxi ma, na fan sɛbɛxi jɔnfe bɛɛti buki kui.

<sup>26</sup> Yosiya xa taruxui dɔnxɔɛɛ nun a xa dugutɛgɛna Alatala xa sɛriyɛ ma,

<sup>27</sup> a fɔlɛ nun a rapɔnyi birin sɛbɛxi Isirayila nun Yudaya mangɛ xa taruxui kui.

## 36

*Yehowaxasi xa mangɛya*  
*(Isirayila Mangɛ II 23:30-35)*

<sup>1</sup> Nama naxa Yosiya xa di Yehowaxasi ti mangɛ ra Darisalamu a baba ꞑoxɔɛ ra.

<sup>2</sup> Yehowaxasi mangɛya sɔto a ꞑɛ mɔxɔɗɛn nun saxan nan ma, a kike saxan mangɛya raba Darisalamu.

<sup>3</sup> Misira mangɛ naxa a ba mangɛya ra Darisalamu, a fa gbeti kilo wulu saxan nun xɛɛma kilo tongo saxan maxili e ma duuti ra.

<sup>4</sup> Misira mangɛ naxa Yehowaxasi ngaxakerenyi Eliyakimi ti mangɛ ra Yudaya nun Darisalamu xun ma. A naxa Eliyakimi xili masara Yehoyakimi ra. Neko naxa a ngaxakerenyi Yehowaxasi xanin Misira bɔxi ma.

*Eliyakimi xa mangɛya*  
(*Isirayila Mangɛɛ II 23:36-24:7*)

<sup>5</sup> Eliyakimi mangɛya sɔto a ꞑɛ mɔxɔɗɛn nun suuli nan ma, a fa ꞑɛ fu nun firin mangɛya raba Darisalamu. A naxa fe ꞑaaxi raba a Marigi Alatala ya xɔri.

<sup>6</sup> Babilɔn mangɛ Nebukadansari naxa a gere, a fa yɔlɔnxɔnyi yɔxui daaxi sa a ma, a a xanin Babilɔn bɔxi ma.

<sup>7</sup> Nebukadansari naxa see ba Alatala xa hɔrɔmɔbanxi kui, a fa e xanin a xɔnyi Babilɔn.

<sup>8</sup> Yehoyakimi xa taruxui dɔnxɔɛɛ, a xa fe ꞑaaxie nun a xa yunubie a naxee rabaxi, nee birin sebɛxi Isirayila nun Yudaya mangɛɛ xa taruxui kui. Yehoyakini naxa ti mangɛ ra a ꞑoxɔɛ ra.

*Yehoyakini xa mangɛya*  
(*Isirayila Mangɛɛ II 24:8-17*)

<sup>9</sup> Yehoyakini mangɛya sɔto a ꞑɛ solomasaxan nan ma, a fa kike saxan xi fu mangɛya raba



Darisalamu. A naxa fe jaaxi raba a Marigi Alatala ya xori.

<sup>10</sup> Naaraba fole, mangʻe Nebukadansari naxa a xanin Babilon, a nun harige naxan nu na Alatala xa banxi kui. A naxa Yehoyakimi ngaxakerenyi sedekiya ti mangʻe ra Yudaya nun Darisalamu xun ma.

*Sedekiya xa mangʻeya*

*(Isirayila Mangʻe II 24:18-25:21, Annabi Yeremi 39:1-10, 52:1-27)*

<sup>11</sup> Sedekiya mangʻeya soto a je moxonen nun keren nan ma, a fa je fu nun keren mangʻeya raba Darisalamu.

<sup>12</sup> A naxa fe jaaxi raba a Marigi Alatala ya xori. A mu a yete magoro Annabi Yeremi be, naxan nu woyenma Alatala xili ra.

<sup>13</sup> A naxa mangʻe Nebukadansari fan matandi, naxan nu bara a rakali Ala xili ra. A naxa a kobe ti Alatala ra, a naxa a boje balan gbilenfe ra Isirayila Marigi Alatala ma.

<sup>14</sup> Serexedube kuntigie nun pama naxa Alatala rabolo, e fe jaaxi raba si gbete darixi naxan na. E naxa seniyentarepa raba Alatala xa banxi kui, a nu bara naxan naseniyen.

<sup>15</sup> E babae Marigi Alatala nu xerae xema temui birin, barima a nu wama a xa pama nun a xa horomobanxi rakisife.

<sup>16</sup> Konɔ e naxa yo Ala xa xerae nun e xa masenyi ma. E mu tin Ala xa namihonmee xa woyenyi ra fefe ma. Na na a ra Alatala naxa xono a xa pama ma, han na xone seri mu na sonon.

<sup>17</sup> Na kui Alatala naxa Kalidi mangʻe xee e xili ma, a fa e xa segetalae faxesalide kui. Ala naxa

nama birin so a yi ra, ginʻee nun xemʻee, fonikee nun mixi moxie.

<sup>18</sup> Nebukadansari naxa se birin ba Ala xa banxi kui, a lanmae nun a xungbee. A naxa naafuli tongo Alatala nun mangʻee nun a xa kuntigie xa banxie kui.

<sup>19</sup> A naxa Ala xa banxi gan, a Darisalamu tete rabira. A banxi fanyie nun se fanyi birin gan taa kui.

<sup>20</sup> Naxee mu faxa gere kui, Nebukadansari naxa nee xanin Babilon konyiya kui a tan nun a xa die be, nee lu naa ne han Perise mangʻeya waxati.

<sup>21</sup> Alatala xa masenyi, a naxan masenxi Annabi Yeremi saabui ra, a kamalixi na ki ne. Na masenyi nan ya:

«Boxi fama a malabude ne tongo solofere, han a xa malabui waxati kamali a mu naxee raba gbaloe waxati.»

### *Sirusi xa yaamari*

#### *(Annabi Esidirasi 1:1-4)*

<sup>22</sup> Perise mangʻee Sirusi xa mangʻeya ne singe, Alatala naxa a sa Sirusi xaxili ma alako a xa nate tongo yaamari nde xa fe ra, a man xa na masen, a xa na sebe a xa mangʻeya birin kui. Alatala nu bara na birin masen Annabi Yeremi saabui ra. Na yaamari nan ya:

<sup>23</sup> «Perise mangʻee Sirusi xa masenyi nan ya: Alatala naxan na koore ma, naxan bara si birin sa n ma yaamari bun ma, na bara a masen n be n xa a xa hɔrɔmɔbanxi ti Darisalamu Yudaya boxi ma. Naxee kelixi a xa nama ya ma, e xa te Darisalamu. E Marigi Alatala xa lu a seeti ma.»

**Soso Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila**  
**The Holy Bible in the Susu language of Guinea (Soso**  
**Kitaabuie: Tawureta, Yabura, Inyila Bible)**

copyright © 2015 Mission Évangélique Réformée Néerlandaise et les  
Traducteurs Pionniers de la Bible

Language: Susu

Contributor: Mission Évangélique Réformée Néerlandaise

This translation is made available to you under the terms of the Creative  
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it  
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.  
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are  
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,  
please contact the respective copyright owners.

2020-11-11

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source  
files dated 29 Jan 2022

f1d08866-ea3e-5b9b-b506-e7690c5c61d2